

”Väkijuomain tuottama kirous uhkaa vieläkin”

Veljeysseuran raittiustyö amerikansuomalaisissa
Raittiuskansan kalentereissa vuosina 1917–1933

Oulun yliopisto

Historiatieteet

Pro Gradu –tutkielma

27.09.2022

Perttu Salonpää

Sisällys

Johdanto.....	3
1. Veljeysseuran onnistumiset ja epäonnistumiset vuosina 1917–1933.....	16
1.1. Raittiutta edistämässä ja jäsenkatoa estämässä – Kirjoitusten määrällinen esiintyvyys Raittiuskansan kalentereissa vuosina 1917–1933	16
1.2. ”Kaikki on niinkuin ollakin pitää, kulkemassa parempaan päin” – Kieltolaki yhteiskunnan raitistajana	19
1.3. ”Kaikki, jotka ovat myönteisiä tanssille, eivät vielä ole täysin raittiita” – Veljeysseuran jäsenkato ja aktiivisuuden lasku suurimpana epäonnistumisena	28
2. Raittiustyön kehittäminen Raittiuskansan kalentereissa vuosina 1917–1933	42
2.1. Kasvatuksellista raittiustyötä ja raittiustyön elvyttämistä – Kirjoitusten määrällinen esiintyvyys Raittiuskansan kalentereissa vuosina 1917–1933	42
2.2. Kasvatuksen kautta raittiuden ylevä periaate jälleen eläväksi.....	44
2.3. Agitatioonia, raittiusseurojen perustamista ja yhteistyötä – Raittiustyön elvyttäminen	49
2.4. Valistuskirjallisuus, politiikka ja tiede raittiustyön kehittäjinä	52
Loppulause	59
Lähteet ja tutkimuskirjallisuus	63

*Amerikan kansan suuri enemmistö on tahtonut kieltolakia, se kannattaa sitä yhä edelleen ja tuntee sen siunauksen yhä koko maassaan. Kieltolaki on kestävä nykyisen koetusajan, sillä kansa ei salli sen kumoamista.*¹

Johdanto

Alkoholin liiakäyttö ja haittavaikutukset ilmiönä ja ongelmana herättävät keskustelua aikakaudesta riippumatta. Siirtolaiset muodostavat yhden ryhmän, joiden parissa alkoholiongelmat ovat tyypillisesti kärjistyneet. Yhdysvaltoihin muuttaneet suomalaiset eivät tuottaneet tässä poikkeusta.² Amerikansuomalaisten³ alkoholiongelmien kärjistymiseen vaikuttivat esimerkiksi paremmat tulot, halpa viina sekä kapakoiden suuri määrä. Lisäksi osa amerikansuomalaisista koki vapautuneensa pienten kyläyhteisöjen moraalissäännöksistä.⁴ Raittiusliikkeen merkittävyyttä amerikansuomalaisten alkutaipaleella korostaa sen aktiivinen toiminta, jolla se valoi yhtenäisyyttä suomalaisiin. Raittiusliikkeellä oli kiistämättä iso merkitys amerikansuomalaisen kulttuurin syntymisessä Yhdysvalloissa. Osin näiden syiden vuoksi amerikansuomalainen raittiusliike nautti vankasta suosiosta 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa.⁵

Pro gradu -tutkielmassani tutkin Pohjois-Amerikassa toimineen Suomalaisen Kansallis-Raittius-Veljeysseuran⁶ toimittamien Raittiuskansan kalentereiden avulla, miksi ja missä asioissa Veljeysseuran kirjoittajat kokivat oman raittiusjärjestönsä onnistuneen ja epäonnistuneen. Lisäksi tutkin miten ja miksi Veljeysseura pyrki kehittämään raittiustyötään.

Ajallisesti sidon tutkimukseni Yhdysvaltain kansallisen kieltolain voimassaolovuosiin, 1920–1933. Kieltolaki astui Yhdysvalloissa voimaan vuonna 1920, mutta jo 33 osavaltiossa kieltolaki oli astunut voimaan ennen kansallista kieltolakia. Sisällytän aineistooni myös vuosien 1918–1920 Raittiuskansan kalenterit⁷, koska Veljeysseuran jäsenistö

¹ M.P., ”Kestäköhän kieltolaki?” (art.). Raittiuskansankalenteri 1923. Jatkossa käytän viitteissä Raittiuskansan kalentereista lyhennettä RK.

² Kostiainen 1983, 56.

³ Amerikansuomalaiset ovat Pohjois-Amerikassa asuvia suomalaisia. Kielitoimiston sanakirja. <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/amerikansuomalainen>. Luettu 12.05.2022.

⁴ Kero 1997, 52.

⁵ Pitkänen & Sutinen 2014, 171.

⁶ Tästä edespäin käytän tutkielmassani Suomalaisesta Kansallis-Raittius-Veljeysseurasta lyhennettä Veljeysseura, jota käytettiin jäsenten keskuudessa yleisesti lyhenteenä. Järjestöstä käytettiin edellä mainitun lyhenteen lisäksi myös lyhennettä SKRV. Holmio 2001, 238.

⁷ Vuoden 1918 kalenterista käytettiin muista tutkittavan ajanjakson kalentereista poiketen nimeä Raittiuskalenteri. Käytän siitä selkeyden vuoksi nimeä Raittiuskansan kalenteri tästä edespäin.

painottui Yhdysvalloissa erityisesti Michiganin osavaltioon, jossa kieltolaki tuli paikallisesti voimaan jo 01.05.1917.⁸

Kieltolain voimassaolon aikana kieltolain kannattajien ja vastustajien välille syntyivät vastakkainasettelu ja yhteiskunnallinen keskustelu, jota on mielekästä tutkia kannattajien näkökulmasta, sillä kannattajien piti kyetä perustelemaan myönteinen kantansa kieltolain kritisoijille. Raittiusliike levitti omaa myönteistä kieltolakikantaansa erityisesti lehdistössä ja Veljeysseuran Raittiuskansan kalenteri yhtenä pitkäikäisimpänä amerikansuomalaisena julkaisuna⁹ tarjoaa mielenkiintoisen alustan tälle tarkastelulle.

Raittiusliikkeen vaikutus näkyy Yhdysvalloissa ja Suomessa yhä esimerkiksi siinä, miten suhtaudumme alkoholiin. Käsitys suomalaisten erityisen huonosta viinapäästä juontaa juurensa 1800-luvun raittiusliikkeen toimintaan. Yhdysvalloissa kieltolain vaikutus näkyy vielä nykyäänkin, sillä Yhdysvalloista löytyy yhä paikkakuntia, joissa alkoholia ei saa myydä, vaikka sitä voidaan kuluttaa yksityisesti.¹⁰

Kieltolain¹¹ väitetään yhä edelleen vaikuttavan nykyiseen sekä alkoholipolitiikkaamme että alkoholikäsitteisiimme. Suomessa alkoholipolitiikka on perinteisesti ollut jatkuvien muutospaineiden ja keskustelun kohteena. Alkoholin voi ajatella toimivan laajassa kulttuurihistoriallisessa merkityksessä hyvänä mittarina yhteiskunnan sosiaaliselle, poliittiselle ja kulttuuriselle tilalle.¹² Aiheen valintaan on myös vaikuttanut henkilökohtainen mielenkiintoni sekä kieltolaki-aikaa että suomalaisten siirtolaisuutta kohtaan.

Tutkimustehtävä ja rajaukset

Tutkielmani tavoitteena on tulkita Veljeysseuran Raittiuskansan kalentereita ja selvittää, miten Veljeysseura suhtautui omiin onnistumisiinsa ja epäonnistumisiinsa sekä millä tavoilla kirjoittajat suhtautuivat raittiustyön kehittämiseen. Pääkysymyksiä on kaksi, ja ne jakautuvat alakysymyksiin:

⁸ Holmio 2001, 268.

⁹ Kero 1997, 257 & Kostiainen 1983, 57, 79–80.

¹⁰ <http://www.liquorlaws.net/prohibition.html>. Luettu 06.09.2022.

¹¹ Suomessa kieltolaki oli voimassa 01.06.1919–05.04.1932 ja Yhdysvalloissa 17.01.1920–05.12.1933. Kaartinen 2011, 9 & <https://www.britannica.com/event/Prohibition-United-States-history-1920-1933>. Luettu 22.05.2022.

¹² Kaartinen 2011, 9.

1. Mitkä asiat koettiin onnistumisiksi ja epäonnistumisiksi Raittiuskansan kalentereissa? Miksi nämä asiat koettiin onnistumisiksi tai epäonnistumisiksi?

2. Miten Veljeysseuran raittiustyötä haluttiin kehittää Raittiuskansan kalentereissa? Miksi raittiustyötä haluttiin kehittää juuri näillä tavoilla?

Rakenteellisesti tutkimukseni jakautuu kahteen pääluokkaan. Ensimmäisessä pääluvussa käsittelen Veljeysseuran suhtautumista omiin onnistumisiinsa ja epäonnistumisiinsa. Ensimmäinen pääluokka jakautuu kolmeen alalukuun, joista ensimmäisessä käsittelen kirjoitusten esiintymismääriä teemoittain. Toisessa alaluvussa perehdyn siihen, miksi Veljeysseura suhtautui kieltolakiin onnistumisena. Kolmannessa alaluvussa käsittelen, mitä asioita Veljeysseura piti epäonnistumisina. Toisessa pääluvussa keskityn tutkimaan, miksi raittiustyötä haluttiin kehittää ja miten raittiustyötä haluttiin kehittää. Toinen pääluokka jakautuu neljään alalukuun, joista ensimmäisessä tutkin kvantitatiivisesti raittiustyön kehittämiseen keskittyneiden artikkeleiden määriä. Seuraavissa alaluvuissa perehdyn raittiustyön eri kehittämisen teemoihin. Lähestyn aihetta temaattisesti, sillä en pyri tutkimuksessani esittelemään jokaista artikkelia tarkasti, vaan yritän löytää toistuvia elementtejä, jotka olivat tärkeitä tai silmiinpistäviä yhtenäisen kuvan luomisen kannalta.

Tutkielmani kannalta keskeisimpiä käsitteitä ovat amerikansuomalainen, Veljeysseura, raittiustiili, raittiustyö ja kieltolaki. Kielitoimiston sanakirjan mukaan amerikansuomalainen on suomalainen henkilö, joka asuu Yhdysvalloissa.¹³ Määrittelynä tämä on ohut, sillä amerikansuomalainen käsitteenä voi sisältää useita sukupolvia. Amerikansuomalaiset ovat lähteneet Suomesta ja jääneet Yhdysvaltoihin asumaan ja ainakin jossain määrin kotiutuneet sinne omaksuen paikallisen kulttuurin ja kielen. Osa muuttajista on pyrkinyt sulautumaan valtakulttuuriin, mutta osa on pitänyt kiinni suomalaisista erityispiirteistään, eivätkä he ottaneet edes Yhdysvaltain kansalaisuutta. Suomalaisen taustan omaavalle henkilölle Yhdysvalloissa syntyneitä lapsia kutsutaan toisen polven amerikansuomalaisiksi.¹⁴ Lopulta kyse on kuitenkin siirtolaisten ja heidän jälkeläistensä itsemäärittelystä. Kaikilla siirtolaisilla – suomalaiset mukaan lukien – voi olla moninainen etninen tausta.

Pohjois-Amerikassa toiminut Suomalainen-Kansallis-Raittius-Veljeysseura perustettiin 19.01.1888 Republicissa, Michiganissa. Veljeysseura oli suurin amerikansuomalainen

¹³ Kielitoimiston sanakirja. <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/amerikansuomalainen>. Luettu 12.05.2022.

¹⁴ Pitkänen & Sutinen 2014, 17 & 270.

raittiusseurojen keskusjärjestö, ja täten merkittävin amerikansuomalainen raittiustoimija. Veljeysseura noudatteli arvomaailmaltaan vanhoillista linjaa. Järjestönä se suhtautui myönteisesti kristinuskon vanhoilliseen tulkintaan ja vastusti ajatusta siitä, että raittiusyhdistyksissä voitaisiin huvitella. Veljeysseuran tavoitteisiin kuului amerikansuomalaisen keskinäinen yhteenliittyminen. Lisäksi Veljeysseuran päämääränä oli yhdistää koko suomalainen siirtolaisryhmä veljelliseen yhteistyöhön raittiusasian merkeissä.¹⁵

Raittiusliikkeellä tarkoitetaan kansalaisten vapaaehtoiseen yhteistoimintaan perustuvaa kansanliikettä, joka pyrkii sekä yksilöiden että kansojen ja ihmiskunnan raitistamiseen. Raittiusliike sai alkunsa Yhdysvalloissa 1700-luvun lopulla. Myöhemmin aate levisi Eurooppaan. Suomeen raittiusaate rantautui 1830-luvulla, mutta absoluuttista raittiutta vaahtanut yhdistys syntyi Suomessa kuitenkin vasta 1877.¹⁶ Raittiusliikkeen päämääränä oli yhteiskunnan saattaminen raittiiksi. Alkoholien käyttöä rajoittamalla raittiusliike pyrki vähentämään alkoholien aiheuttamia yhteiskunnallisia ja yksilöllisiä vaurioita.¹⁷ Raittiusliikkeen mielestä yhteiskunnan saattaminen raittiiksi vaati kieltolakeja, jonka puolesta raittiusliike kampanjoikin kiivaasti.

Raittiustyö tarkoittaa raittiuden edistämiseksi tehtävää työtä. Raittiustyöllä tutkielmasani tarkoitan kaikkea amerikansuomalaisen raittiusliikkeen ja Veljeysseuran tekemiä toimenpiteitä yhteiskunnan raitistamiseksi ja raittiuden edistämiseksi. Raittiustyö kattaa täten Veljeysseuran onnistumiset sekä epäonnistumiset. Raittiustyön yksi osa-alue oli myös raittiustyön kehittäminen. Tarve raittiustyön kehittämiseksi syntyi kieltolain kovasta vastustuksesta ja raittiusliikkeiden yleisestä jäsenkadosta.

Raittiusliikkeen uurastus tuotti tulosta, sillä alkoholia koskenut kieltolaki astui voimaan esimerkiksi Yhdysvalloissa, Suomessa, Venäjällä, Islannissa ja Norjassa. Kieltolaki ei siis jäänyt pelkästään yhden maan ilmiöksi, vaan kyseessä oli laajempi kansainvälinen ilmiö. Yhdysvalloissa kansallinen kieltolaki oli voimassa koko valtion kattavasti 17.01.1920–05.12.1933. Kieltolaki tuli Yhdysvalloissa voimaan Volstead -lain hyväksymisen myötä. Uusi laki kielsi päihdyttävien alkoholijuomien valmistuksen, kuljetuksen ja myynnin.¹⁸ Lain myötä toivottiin alkoholien tuomien ongelmien häviävän.

¹⁵ Holmio 2001, 236–238; Kero 1997, 54–56; Kostiainen 1983, 64–65; Ks. myös. Käsi- ja sääntökirja 1920, 3–4.

¹⁶ Kero 1997, 51–54; Sääsilahti 2006, 26.

¹⁷ Kostiainen 1983, 60.

¹⁸ Blocker & Fahey & Tyrell 2003, 23; Andersen 2013, 10; Pulkkinen 2015, 69; <https://www.history.com/topics/roaring-twenties/prohibition>. History.com. Luettu 06.09.2022.

Tutkimustilanne ja tutkimuskirjallisuus

Suomessa kieltolakiajan historiankirjoitus on pitkälti keskittynyt laittomaan väkijuomaliikkeeseen, ajanjaksoon ennen kieltolakia sekä raittiusliikkeen näkökulmaan.¹⁹ Myös amerikansuomalaisuutta ja siirtolaisuutta Yhdysvaltoihin on tutkittu aiemmin suhteellisen laajasti. Tutkimustilanteesta löytyy eräänlainen aukko, sillä amerikansuomalainen raittiusliike ja sen julkaisut ovat jääneet varsin vähäiselle huomiolle ja enemmänkin yleisen kuvailun tasolle. Toki historian tutkimusta ei tulisi mieltää ”aukkojen paikkaamisena”, vaan pikemminkin osallistumisena tutkimusyhteisön keskusteluun. Tutkimukseni täydentää siirtolaisuustutkimusta, sillä se tuo amerikansuomalaisen raittiusliikkeen merkittävimmän toimijan Veljeysseuran julkaisussa ilmenneitä näkökulmia liittyen järjestön raittiusliikkeen onnistumisiin, epäonnistumisiin ja raittiusliikkeen kehittämiseen.

Turun yliopiston historian laitos on tärkein tutkimuskirjallisuuden toimittaja, kun kyseessä on amerikansuomalaisia siirtolaisia käsittelevä aihe. Turun yliopiston historian laitoksen tutkimuksista hyödynnän Auvo Kostiaisen ja Arja Pillin *Suomen siirtolaisuuden historia osa 2* (Turku, 1983) teosta, joka keskittyy amerikansuomalaisten aatteelliseen toimintaan. Lisäksi käytän Auvo Kostiaisen, Arja Pillin ja Keijo Virtasen kirjoittamaa teosta *Suomen siirtolaisuuden historia osa 3* (Turku, 1986), joka antaa yleistä kuvaa amerikansuomalaisten siirtolaisten sopeutumisesta, kulttuuritoiminnasta ja paluumuutoista. Näiden teosten avulla saa hyvän yleiskuvan amerikansuomalaisten julkaisutoiminnasta. Lisäksi nämä kaksi teosta toimivat monen muun amerikansuomalaisuutta käsittelevän tutkimuksen pohjana. Ne ovatkin merkittäviä teoksia tutkimukseni kannalta.

Siirtolaisinstituutin teoksista myös Reino Keron teos *Suomalaisina Pohjois-Amerikassa: Siirtolaiselämää Yhdysvalloissa ja Kanadassa* (Turku, 1997) on merkittävä. Teos avaa siirtolaiskulttuuria siinä vaiheessa, kun Pohjois-Amerikan suomalaisyhteisöt olivat vahvimmillaan. Kero avaa myös suomalaisten siirtolaisten aatteiden kukoistusta ja hiipumista. Amerikansuomalainen raittiusliike hiipuikin kansallisen kieltolain tullessa voimaan. Silja Pitkäsen ja Ville-Juhani Sutisen *Amerikansuomalaisten tarina* (Helsinki, 2014) taustoittaa amerikansuomalaisten siirtolaisten kulttuurihistoriaa ja elämää. Lisäksi

¹⁹ Esim. Ahonen 2003, Kallenautio 1979, Kallonen 2000 & Larkio 1976.

teos taustoittaa amerikansuomalaisten julkaisuhistoriaa ollen täten hyödyllinen tutkimukselleni.

Aija Kaartisen *Kansan raittiudeksi ja kotien onneksi: Naisten kieltolakimielipiteet ja toiminta kieltolain puolesta ja sitä vastaan 1919–1932* tarkastelee naisten mielipidevaikutamista lehdistössä ja järjestöissä sekä kansanäänestyskäyttäytymisen taustoja. Raittiuskansan kalenterit tarjosivat amerikansuomalaisille naisille poikkeuksellisen hyvän alustan ilmaista mielipiteitään ja harjoittaa poliittista toimintaa, joten tutkimukseni kannalta Kaartisen tutkimus tuoma näkökulma naisten roolista raittiustiilikkeessä on tärkeä.

Kansainvälistä tutkimusta Yhdysvaltain kieltolaista on varsin laajasti tarjolla, ja niistä valitsin omaan tutkielmaani Auvo Kostiaisen toimittaman kokoelmateoksen *Finns in the United States. A History of Settlement, Dissent, and Integration*. Teoksen artikkeleista hyödynnän Keijo Virtasen artikkelia ”Finnish Identity in Immigrant Culture”, joka taustoittaa suomalaisten siirtolaiskulttuurin identiteettiä. Lisäksi hyödynnän Paul Hummastin ”Fighting for Temperance Ideas” artikkelia, joka taustoittaa amerikansuomalaisten raittiustiilikkeen syntyä sekä taistelua raittiuden puolesta. Hummastin artikkeli täydentää ja vahvistaa hyvin Keron, Kostiaisen, Pillin ja Virtasen tutkimustuloksia.

Lähdeaineisto ja menetelmät

Tutkielmani päälähteenä toimivat Veljeysseuran kustantamat Raittiuskansan kalenterit vuosilta 1918–1934²⁰. Lisäksi täydennän päälähdekokonaisuutta Veljeysseuran vuoden 1920 Käsi- ja sääntökirjalla. Käsi- ja sääntökirja sekä Raittiuskansan kalenterit löytyvät Oulun yliopiston kirjaston amerikansuomalaisesta harvinaiskokoelmasta. Käsi- ja sääntökirja avaa Veljeysseuran virallisia sääntöjä, jotka oli osoitettu Veljeysseuraan kuuluneille raittiusseuroille ja niiden jäsenille. Käsi- ja sääntökirjan merkitys jää kuitenkin tutkielmassani pieneksi.

Amerikansuomalaisten julkaisutoiminta oli vireää ja monipuolista. Huonon kielitaidon vuoksi suomenkielisen kirjallisuuden ja lehdistön tarve oli suuri. Myös

²⁰ Vuosiluvusta poiketen Raittiuskansan kalentereiden kirjoitukset käsittelivät aina edellisen vuoden tapahtumia. Kalenterit julkaistiin aina seuraavalle vuodelle, jotta lukijat kykenisivät hyödyntämään kalenteriosiota. Tämän vuoksi tutkimuksessa käytetyt kalentereiden vuosiluvut ovat erilaiset kuin tutkimuksen aikarajauksessa.

amerikansuomalainen raittiusliike harjoitti tyypillisesti melko laajaa kustannustoimintaa. Merkittävimpana ja voimakkaimpana keskusjärjestönä Veljeysseura oli innokkain kustantaja amerikansuomalaisen raittiusväen piirissä. Tutkijalle Raittiuskansan kalenterit ovat antoisia lähteitä, sillä kalenterit ilmestyivät useiden vuosikymmenien ajan. Alkuaikojen amerikansuomalaisille julkaisuille tyypillistä oli se, että ne sinnittelivät hengissä vain lyhyen aikaa, joten Raittiuskansan kalenteri muodostaa tässä tapauksessa poikkeuksen. Veljeysseuran Raittiuskansan kalenterin julkaiseminen alkoi jo vuodesta 1897, ja sitä julkaistiin aina vuoteen 1972 asti. Se olikin tietokäsikirjojen ja kalentereiden joukossa tärkein julkaisu.²¹ Tutkittavalla ajanjaksolla vuoden 1933 kalenteria ei julkaistu huonon taloudellisen tilanteen vuoksi.²² Viimeisinä vuosina Raittiuskansan kalenteri oli kaksikielinen, mutta jo vuodesta 1935 alkaen kalentereissa julkaistiin muutamia englanninkielisiä artikkeleja.²³ Toisen polven amerikansuomalaisten nopea amerikkalaistuminen lieenee syynä englanninkielisten artikkelien mukaan otolle.

Raittiuskansan kalenteri oli vuosijulkaisu, joka yhdisteli faktaa ja fiktiota. Se koostui kolmesta osiosta: Almanakkaosiosta, neuvo- ja tieto-osiosta sekä kaunokirjallisesta osiosta. Raittiuskansan kalenteri oli julkaisuna varsin pitkä ja tutkittavalla ajanjaksolla sivumäärät olivat pääsääntöisesti yli kahden sadan. Kieltolain kumoamisen jälkeiset kalenterit olivat sivumäärältään hieman tiiviimpiä.²⁴ Tähän vaikuttivat kenties Veljeysseuran huono taloudellinen tilanne sekä kieltolain kumoaminen, mitkä yhdessä latistivat raittiusväen intoa.

Tyypillisiin amerikansuomalaisiin lehdistöjulkaisuihin verrattuna Raittiuskansan kalenteri oli varsin pitkä julkaisu²⁵. Tutkittavissa Raittiuskansan kalentereissa tästä sivumäärästä almanakkaosio koosti noin 30 sivua, neuvo- ja tieto-osio 10–20 sivua ja kaunokirjallinen osio noin 150–170 sivua. Almanakkaosio ja neuvo- ja tieto-osio olivat faktapainotteisia ja varsin hyödyllisiä myös raittiusasiasta kiinnostumattomille. Ne sisälsivät esimerkiksi kalenterin, tulevan vuoden juhlapäivät, erilaisia standardimittoja sekä muuta hyödyllistä tietoa Yhdysvalloista, jota Suomesta tulleet siirtolaiset tarvitsivat.

Tutkimukseni kannalta tärkein osio on nimetty Raittiuskansan kalentereissa kaunokirjalliseksi osioksi. Kaunokirjallinen osio ei nimestään huolimatta sisältänyt pelkkää

²¹ Kostiainen 1983, 57 & 79–80.

²² A.L., ”Tervehdys.” (art.). RK 1934.

²³ Kero 1997, 257 & RK 1935.

²⁴ Ks. RK 1934 ja 1935.

²⁵ Pilli 1986, 55.

kaunokirjallista materiaalia, vaan osio sisälsi monipuolisesti erilaista materiaalia. Kirjoitusten joukossa oli esimerkiksi raittiusvalistusta, uskonnollisia kirjoituksia, historiikkeja, lyriikkaa, sekä opettavaisia kertomuksia. Ajankohtaisista tapahtumista, kuten ensimmäisestä maailmansodasta ja Suomen itsenäisyydestä kirjoitettiin muutamia kirjoituksia. Kaunokirjallisessa osiossa kirjoittajat esiintyivät useimmiten omalla nimellään tai pelkillä nimikirjaimillaan. Raittiuskansan kalentereista löytyi myös anonyymejä kirjoituksia.²⁶ Anonyymit kirjoitukset ovat tutkijan kannalta ongelmallisia, sillä kirjoitusten analyysin kannalta olisi hyödyllistä tietää kirjoittajien taustasta, asemasta ja lähtökohdista joltain. Anonyymejä tekstejä on tämän vuoksi vaikeampi analysoida.

Tutkielmani kannalta olennaisimpia artikkeleita ovat sellaiset, joissa osallistutaan kielto- lakikeskusteluun tai joista ilmenee kirjoittajan suhtautumistapa raittiustyön onnistumisiin ja epäonnistumisiin sekä kehityskohteisiin. Tämän vuoksi rajasin uskonnolliset kirjoitukset, kirjoituskilpailujen tuotokset, fiktiiviset kertomukset, historiikit ja runot pois tutkielmasta, vaikka ne omalla tavallaan edistivätkin Veljeysseuran ajamaa raittiusaatetta. Kirjoituksia tutkittaessa historiallisen lähdekritiikin merkitys nousee esille, sillä tutkijan on hyvä pohtia, miksi kirjoittajat käyttivät valitsemiaan tapoja argumentoida kieltolain puolesta.

Amerikansuomalaisten keskuudessa ilmestyneet kalenterit ja albumit eivät varsinaisesti olleet kirjallisuutta, vaikka sisälsivätkin faktan lisäksi fiktiota. Kalentereiden idea tiivistettynä oli tarjota opettavaisia juttuja ja faktatietoa tiiviissä muodossa koko siirtokunnalle. Niiden ansioksi on luettava se, että ne onnistuivat tavoittamaan myös sen osan siirtolaisista, joka ei muutoin kirjallisuudesta perustanut.²⁷ Sisältönsä puolesta Raittiuskansan kalenterit olivat tieto- ja propagandakirjallisuutta, mutta ne sisälsivät sekä kirjallisuudelle että lehdistölle tyypillisiä piirteitä. Raittiuskansan kalentereiden erikoinen rakenne on voinut olla syynä siihen, että muut tutkijat eivät ole luokitelleet Raittiuskansan kalenteria lehdistön eikä kirjallisuuden joukkoon²⁸. Miellän itse Raittiuskansan kalenterit vuosijulkaisuksi, jonka sijoitan mediahistorian tutkimuksen alalle.

Keskeisin käyttämistäni metodeista on historiallinen lähdekritiikki. Raittiuskansan kalenterit ovat tapahtumien kuvaajana ongelmallisia historian tutkimuksen kannalta. Tutkimuksessa on huomioitava, että kirjoittajien luomat kuvat eivät ole täysin objektiivisia

²⁶ Pitkänen & Sutinen 2014, 231 & RK 1918–1934.

²⁷ Pitkänen & Sutinen 2014, 231 & RK:t 1918–1934.

²⁸ Ks. esim. Pitkänen & Sutinen 2014, 231; Pilli 1986, 55.

kuvauksia tapahtumista, vaan niihin vaikuttavat aina monet taustatekijät. Tutkielmassani historiallinen lähdekriittikki pitää huomioida laajemmassa näkökulmassa, jolloin siinä painottuvat kirjoittajien tavoitteiden analysointi. On huomioitava se, miten ja miksi kirjoittajat valikoivat kirjoituksiinsa juuri tietynlaisia aineksia ja esittivät ne juuri tietyllä tavalla, vaikuttaakseen lukijoihin ja saadakseen nämä ajattelemaan ja toimimaan kirjoittajan tavoitteiden mukaisesti. Kieltolakia puoltavia argumentteja tutkittaessa tällainen lähdekriittinen ote on tarpeen, sillä kirjoittajat yrittivät saada lukijoita puolelleen.

Kun Raittiuskansan kalentereita lähestytään lähdekriittisestä näkökulmasta, on kirjoituksista huomioitava se, että niiden tarkoituksena on ollut vaikuttaa lukijakuntaan. Kirjoittajia yhdisti raittiusaatteen kannattaminen sekä vanhoilliset kristilliset arvot. Veljeysseuralla oli järjestönä vahvat yhteydet Suomi-synodiin²⁹, jonka vaikutus näkyy kirjoittajien arvoissa. Julkaisulla on ollut selkeä tarkoitus vaikuttaa alkoholiongelmista kärsiviin siirtosuomalaisiin. Toisaalta julkaisu on kuitenkin suunnattu myös vahvasti raittiustoiminnassa mukana olleille raittiustoimijoille. Kirjoituksilla on pyritty pitämään raittiusväen taisteluhenkä yllä vielä kieltolainkin aikana, jolloin järjestö kärsi jäsenkadosta. Raittiustoimintaa haluttiin jatkaa kieltolain voimaantumisen jälkeen, joten Veljeysseuran tuli kyetä perustelevaan raittiusväelle, miksi raittiustyötä oli vielä tehtävä kieltolain voimaantumisen jälkeen.

Tutkittavien kirjoitusten tekstilaji on alkoholivalistusta³⁰. Täten minun on huomioitava kirjoitusten retoriikka. Apuna käytän Minna Sääskilahden väitöskirjaa *Vapise, kuningas alkoholi. Alkoholivalistuksen tekstilaji ja sen muuttuminen vuosien 1755 ja 2001 välisenä aikana*. Väitöskirjassa tarkastellaan tekstien sisältöä, kognitiivisia perusmetaforia, kirjoittajan ja lukijan suhdetta sekä varausten käyttöä. Väitöskirjassaan Sääskilahti taustoittaa ansiokkaasti sitä, millainen tekstilaji alkoholivalistus on. Sääskilahden mukaan alkoholivalistustekstit ovat argumentoivia, suostuttelevia, vaikuttamaan pyrkiviä ja tietyille yleisölle kohdennettuja ja ideologiasidonnaisia. Alkoholivalistuksessa pyritään Sääskilahden mukaan vaikuttamaan vastaanottajan alkoholia koskeviin käsityksiin ja asenteisiin sekä

²⁹ Suomi-Synodi eli Amerikan Suomalainen Evankelis-luterilainen Kirkko oli amerikansuomalaisten perustama luterilainen kirkko. Amerikansuomalaisten kolmesta luterilaisesta pääsuuntauksesta se oli merkittävin. Pitkänen & Sutinen 2014, 164–166.

³⁰ Alkoholivalistus kuvaa tekstilajia, jossa tekstit ovat Sääskilahden hypoteesin mukaan argumentoivia, vaikuttamaan pyrkiviä, suostuttelevia, tietyille yleisölle kohdennettuja ja ideologiasidonnaisia. Sääskilahti 2006, 13.

alkoholitottumuksiin. Teos onkin keskeinen Raittiuskansan kalentereiden kirjoitusten tarkoituksena tutkittaessa.

Metodioppaina tutkielmassani käytän Jouni Tuomen ja Anneli Sarajärven teosta *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Kyseinen teos tarjoaa apua tutkimuksen tekoon sen aloittamisesta aina loppulauseeseen saakka. Tutkielmani on suurimmalta osin kvalitatiivista tutkimusta ja tutkielmani metodina toimii aineistolähtöinen sisällönanalyysi. Materiaalin paljouden vuoksi on tärkeää saada kuvattua aineiston keskeiset asiat tiivistetyssä muodossa.³¹ Lisäksi hyödynnän Erkki Railon ja Paavo Oinosen toimittamaa teosta *Media historiassa*. Teoksen lähtökohtana toimii kysymys, millaista tietoa menneisyydestä on mahdollista saada käyttämällä tiedotusvälineitä tutkimuksen materiaalina. Railon ja Oinosen teos tarjoaa ymmärrystä siitä, minkälaisia keinoja tutkija voi hyödyntää käyttäessään mediaa historian tutkimuksen materiaalina.³²

Artikkeleiden suuren lukumäärän vuoksi minun ei ole mahdollista syventyä jokaiseen artikkeliin. Pyrin luomaan laajan yleiskuvan Veljeysseuran aktiivisten kirjoittajien suhtautumistavoista raittiustyön onnistumisiin, epäonnistumisiin sekä tavoista tarkastella kieltolain vaikutuksia ja argumentoida lain toimivuuden puolesta. Lisäksi perehdyn, miten ja miksi kirjoittajien mielestä raittiustyötä pitäisi kehittää.

Historiallisessa mediatutkimuksessa laadullisen tutkimusmetodin rinnalle on tutkielmassani perusteltua ottaa mukaan kvantitatiivinen metodi. Metodit eivät ole ristiriidassa keskenään, vaan koen niiden tukevan ja täydentävän toisiaan. Kvantitatiivisella metodilla voidaan saada luotettavampi kuva artikkeleista, koska se voi tarjota hyödyllistä tietoa kirjoitusten määrästä. Pelkkään kommentoivaan aineistoon perustuvan tutkimuksen ongelmaksi voi muodostua luotettavuus. Liittämällä tutkimukseen kvantitatiivisen puolen, tulee tutkimuksesta havainnollistavampi sekä luotettavampi. Artikkeleiden lukumäärän avulla kirjoitusten laajuudesta ja merkittävydestä saa paljon selkeämmän kuvan. Tutkin artikkeleiden määriä teemoittain ja pyrin löytämään siihen vaikuttavia tekijöitä. Artikkeleiden määrien noustessa tai laskiessa pyrin löytämään syitä, jotka olivat mahdollisesti ilmiön taustalla.

³¹ Tuomi & Sarajärvi 2018, 4. Luku, Laadullisen aineiston analyysi: Sisällönanalyysi.

³² Oinonen & Railo 2012, 7–20.

Historiallinen konteksti

Varhaisimmat niin sanotun toisen vaiheen siirtolaiset³³ lähtivät Suomesta Pohjois-Amerikkaan 1860-luvulla ja viimeiset siihen mukaan laskettavat 1930-luvulla. Arvioiden mukaan Suomesta Yhdysvaltoihin muutti jopa 350 000–400 000 ihmistä. Se on suuri määrä ottaen huomioon, että Suomen väkiluku näihin aikoihin oli noin 2–3 miljoonaa.³⁴ Suomalaisien siirtolaisaalto oli osa laajempaa historiallista tapahtumaa, sillä vuosina 1820–1930 Euroopasta Pohjois-Amerikkaan lähti noin 40 miljoonaa ihmistä, joista suurin osa hakeutui Yhdysvaltoihin töiden perässä.³⁵

Suomalaisilla oli monia syitä lähteä Pohjois-Amerikkaan. Syitä siirtolaisuudelle olivat Venäjän sortotoimet³⁶, väestönkasvu, ansaintakeinojen väheneminen maaseudulla ja kylissä sekä toive rikastumisesta ja noususta yhteiskunnallisessa arvossa. Tiedonvälityksen kehitys johti siihen, että moni suomalainen huomasi elämänsä olevan alkeellista ja alkoi kaivata kehittyneempään paikkaan. Lisäksi lähtijöitä houkuttelivat värvärit sekä Yhdysvalloista Suomeen kirjoittelevien kuvaukset, joissa uutta kotimaata usein ylistettiin. On huomioitavaa, että jokaisella yksittäisellä siirtolaisella oli omat syynsä, joilla hän perusteli siirtolaiseksi lähtemistään. Esimerkiksi jotkut lähtivät Yhdysvaltoihin koettuaan jonkin henkilökohtaisen vastoinkäymisen Suomessa.³⁷

Suomalaisten runsas alkoholin käyttö ei ollut pelkkää kuvitelmaa Yhdysvalloissa. Merkittävä osa siirtolaisista lähti ympäristöstä, jossa runsas alkoholin käyttö oli tavallista. Amerikansuomalaisten alkoholikulttuurin juuret olivat Suomessa, mutta liiallinen alkoholin käyttö, tappelut ja kapakassa metelöinti eivät olleet vain Suomesta tuotujen mallien toistamista, vaan uudella ympäristöllä oli oma vaikutuksensa.³⁸

³³ Ensimmäisen vaiheen siirtolaiset lähtivät Pohjois-Amerikkaan 1600-luvulla. Vaikka Yhdysvaltoja eikä Suomeakaan ollut silloin vielä olemassa valtioina, on näiden siirtolaisten kohdalla periaatteessa mahdollista puhua ensimmäisistä ”amerikansuomalaisista”. He tulivat Ruotsin suomalaisalueilta, olivat suomalaisista suvuista ja muuttivat Amerikan mantereelle. Pitkänen & Sutinen 2014, 17.

³⁴ Pitkänen & Sutinen 2014, 40 & Kero 1996, 54–55.

³⁵ Kero 1996, 53 & Kero 1997, 13.

³⁶ Venäjän sortotoimia kutsutaan Suomessa sortokausiksi, ja niitä katsotaan olleen kaksi kappaletta. Ensimmäinen sortokausi oli vuosina 1899–1905. Toinen sortokausi oli vuosina 1908–1917. Sortokausien aikana esimerkiksi asevelvollisuutta tiukennettiin, ihmisiä vangittiin ja karkotettiin. Sortotoimia voi pitää yleisesti siirtolaisuuden työntävänä tekijänä. Suomen historian pikkujättiläinen, 2003, 539–566.

³⁷ Pitkänen & Sutinen 2014, 43–48 & Kero 1997, 13–16 & Kero 1996, 39–45.

³⁸ Ilmonen 1930, 30–34 & Kero 1997, 51–52 & Hummasti 2014, 92–93.

Pohjois-Amerikan suomalainen raittiusliike syntyi tarpeesta korjata siirtosuomalaisten huono maine. Tarve ei syntynyt tyhjästä, sillä vielä 1920-luvun pidätystilastojen perusteella on perusteltua väittää, että liiallinen alkoholin käyttö oli suomalaisten siirtolaisten ongelma.³⁹ Raittiusväen mielestä alkoholi oli keskeinen syy suomalaisten huonoon maineeseen, joten siirtosuomalaisten maineen pelastamiseksi oli loogista pyrkiä poistamaan maineen pilaajana koettu alkoholi yhteiskunnasta. Nämä perustelut eivät ole täysin vailla pohjaa, sillä alkoholin väärinkäyttö tai niin sanottu juopottelu oli varsin yleistä amerikkalais-suomalaisten miesten keskuudessa.⁴⁰

Amerikkansuomalainen raittiusväki koki selkeästi kärsivänsä näiden ”juopposuomalaisten” aiheuttamasta mainehaitasta ja halusi puhdistaa siirtosuomalaisten maineen. Esimerkiksi syntyperäiset amerikkalaiset, kanadalaiset kuin suomalaisetkin puhuivat ”juopposuomalaisista”, jotka tulivat viikonlopuksi kaupunkiin päihtymään.⁴¹ Yhdysvaltalaisen kuvataiteen suomalaisia, keskittyivät maininnat usein juomiseen, tappelemiseen ja radikalismiin.⁴² Amerikkansuomalaisten alkoholiongelma oli Keron mukaan oikea ilmiö, joka näkyi esimerkiksi 1920-luvun pidätystilastoissa. Toisaalta amerikkansuomalaisen historiantutkimuksen pioneereihin kuuluva John I. Kolehmainen mukaan siirtolaisia koskeviin juopottelukuvauksiin sisältyi liioittelua.⁴³ Raittiusliikkeen kirjoituksia tutkiessa törmäskin Kolehmaisen kuvailemaan liioitteluun. Tässä tapauksessa kyse on negatiivisyyteisestä ekseptionalismista, jossa oman maan siirtolaisten ongelmia korostettiin.

Ensimmäinen amerikkansuomalainen raittiusseura Pohjantähti perustettiin 22.02.1885 Michiganissa ja se liittyi ruotsalaisten johtamaan englanninkieliseen keskusjärjestöön, Good Templareihin. Toiminta englanninkielisessä keskusjärjestössä ei kuitenkaan miellyttänyt amerikkansuomalaisia. Suomalaisille vaikeuksia tuottivat sekä yhteydenpito keskusjärjestöön kielivaikeuksien vuoksi että keskusjohdon ohjeet ja määräykset, joiden noudattamista vaadittiin tiukasti. Nämä asiat aiheuttivat närkästystä suomalaisten keskuudessa. Valituksia tuli myös uskonnollisten menojen korostamisesta ja jäsenmaksuista, joita keskusjärjestölle oli suoritettava.⁴⁴

³⁹ Kero 1997, 51–54.

⁴⁰ Pitkänen & Sutinen 2014, 171–172.

⁴¹ Kero 1997, 52–54.

⁴² Hummasti 2014, 92–94.

⁴³ Kero 1997, 52.

⁴⁴ Holmio 2001, 236–238 & Ilmonen 1930, 35–41 & Kero 1997, 54–56; Kostiainen 1983, 64–65; Rantanen 2014, 41–43. Ks. myös. Käsi- ja sääntökirja 1920, 3–4.

Suomalaisten tyytymättömyys johti useiden suomenkielisten keskusjärjestöjen perustamiseen⁴⁵, joista ensimmäisenä perustettiin Suomalainen Kansallis-Raittius-Veljeysseura tammikuun 19 päivänä 1888. Veljeysseuran tärkeänä taustatekijänä ja esikuvana oli Suomessa aikaisemmin perustettu Raittiuden Ystävät⁴⁶. Veljeysseuran tavoitteet ilmenivät sen nimestä. Tavoitteisiin kuului suomalaisten keskinäinen yhteenliittyminen. Lisäksi Veljeysseuran päämääränä oli yhdistää koko suomalainen siirtolaisryhmä veljelliseen yhteistyöhön raittiusasian merkeissä.⁴⁷

⁴⁵ Muita amerikansuomalaisten raittiusseurojen keskusjärjestöjä olivat Suomalainen Raittiuden Ystävien Yhdistys Amerikassa, Idän Suomalainen Raittius Yhdistys Amerikassa & Svensk-Finska Nykterhetsförbundet av Amerika. Kero 1997, 56–59.

⁴⁶ Raittiuden Ystävät ry on raittiutta edistävä yhdistys, joka perustettiin vuonna 1853. Se toimi raittiusjärjestöjen keskusjärjestönä, jonka alaisuudessa toimii myös paikallisyhdistyksiä ja jäsenliittoja. Lisäksi Raittiuden Ystävillä on myös henkilöjäseniä. Ks. Sulkunen 1986, 47–93.

⁴⁷ Holmio 2001, 236–238 & Ilmonen 1930, 35–41 & Kero 1997, 54–56; Kostiainen 1983, 64–65; Rantanen 2014, 41–43. Ks. myös. Käsi- ja sääntökirja 1920, 3–4.

1. Veljeysseuran onnistumiset ja epäonnistumiset vuosina 1917–1933

1.1. Raittiutta edistämässä ja jäsenkatoa estämässä – Kirjoitusten määrällinen esiintyvyys Raittiuskansan kalentereissa vuosina 1917–1933

Yhdysvaltalaisen raittiusliikkeen suurimpiin saavutuksiin kuuluu Yhdysvaltain kansallinen kieltolaki. Monissa Yhdysvaltojen osavaltioissa säädettiin kieltolaki paikallisesti jo 1800-luvulla, ensimmäisenä Mainen osavaltiossa vuonna 1851. Kyseinen laki oli voimassa koko valtion kattavasti 17.01.1920–05.12.1933. Yhdysvaltain kieltolaki kielsi alkoholin valmistuksen, kuljetuksen ja myynnin koko Yhdysvalloissa. Kieltolain alussa alkoholin kulutus vähentyi, mutta sen kannatus hiipui 1920-luvun loppua kohti. Alkoholin salamyynti ja salakuljetus hyödyttivät erityisesti järjestäytynyttä rikollisuutta. Valtion näkökulmasta lain valvominen kävi kalliiksi, ja alkoholia juotiin kuitenkin salaa. Valtakunnallinen kieltolaki kumottiin vuonna 1933, joskin muutama osavaltio jatkoi kieltolaista senkin jälkeen.⁴⁸

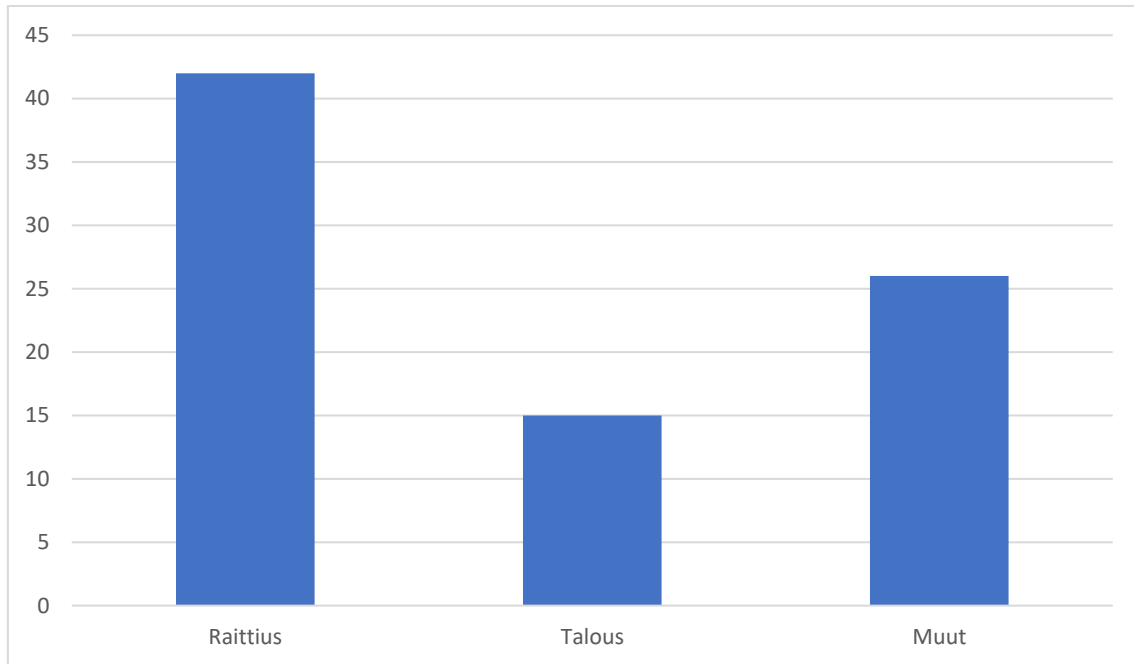
Veljeysseura tavoitteli yhteiskunnan raittiutta ja suomalaisten keskinäistä yhteenliittymistä. Yhteiskunnan raitistaminen ei onnistunut Yhdysvalloissa, sillä kieltolaki ei tuottanut toivottua tulosta eli raitista yhteiskuntaa. Kieltolaki oli raittiusliikkeelle tärkeä juridinen työkalu yhteiskunnan raitistamiseksi. Reino Keron arvion mukaan noin 60 000 Suomessa syntyneellä oli Yhdysvalloissa äänioikeus. Määrä on voinut todellisuudessa olla hieman suurempi tutkittavalla ajanjaksolla, sillä kaikilla suomalaissiirtolaisilla ei ollut kansalaisoikeutta. Kuitenkin Yhdysvaltain mittakaavassa 60 000 äänestäjää tai siitä hieman suurempi määrä on niin vähän, ettei suomalaisella siirtolaisryhmällä ollut mitään realistista mahdollisuutta olla äänestäjäkunnan avainryhmä edes osavaltiotasolla.⁴⁹

Veljeysseuran onnistumisia lähestyn kieltolain kautta, sillä Veljeysseuran tavoitteista kieltolaki oli selkeästi hahmotettava onnistumisenaihe, josta vallitsi selkeä konsensus kirjoittajien kesken. Useissa artikkeleissa keskityttiin puolustamaan lain toimivuutta eri näkökulmista. 1.2. alaluvussa tutkin, miksi kieltolaki oli Veljeysseuran näkökulmasta

⁴⁸ <https://www.britannica.com/event/Prohibition-United-States-history-1920-1933>. Luettu 23.06.2022.

⁴⁹ Kero 1997, 68.

onnistunut sekä millä tavoilla kieltolakia puolusteltiin. Alla oleva tilasto havainnollistaa artikkeleiden määrää teemoittain, joissa kieltolakia käsiteltiin onnistumisena.

Kuva 1. Raittiuskansankalentereiden artikkeleiden määrät teemoittain, joissa kieltolakia käsiteltiin onnistumisena vuosina 1917–1933.

Raittiuskansankalentereissa yleisin tapa tarkastella kieltolain positiivisia vaikutuksia ja argumentoida lain puolesta oli kieltolain vaikutus raittiustilanteeseen. Jopa 42 artikkelia käsitteli kieltolakia tästä näkökulmasta. Yhteiskunnan raittius oli Veljeysseuran päätaivoite ja kieltolaki toimi juridisena työkaluna sen saavuttamiseksi, joten ei ole yllättävää, että sitä käsiteltiin artikkeleissa selkeästi eniten. Raittiutta käsiteltiin vuosien 1918–1925 Raittiuskansan kalentereissa 15 artikkelissa, ja vuosien 1926–1934 Raittiuskansan kalentereissa 27 artikkelissa. Jälkimmäisen puoliskon suurempi artikkeleiden määrä selittynee osin sillä, että amerikansuomalainen raittiusliike onnistui 1920-luvun puolivälissä saavuttamaan raittiustyön hetkellisen elpymisen.⁵⁰ Lisäksi Yhdysvalloissa kritiikki kieltolakia kohtaan kasvoi 1920-luvun loppu kohti tullessa, joten tarve puolustaa lain toimivuutta kasvoi.

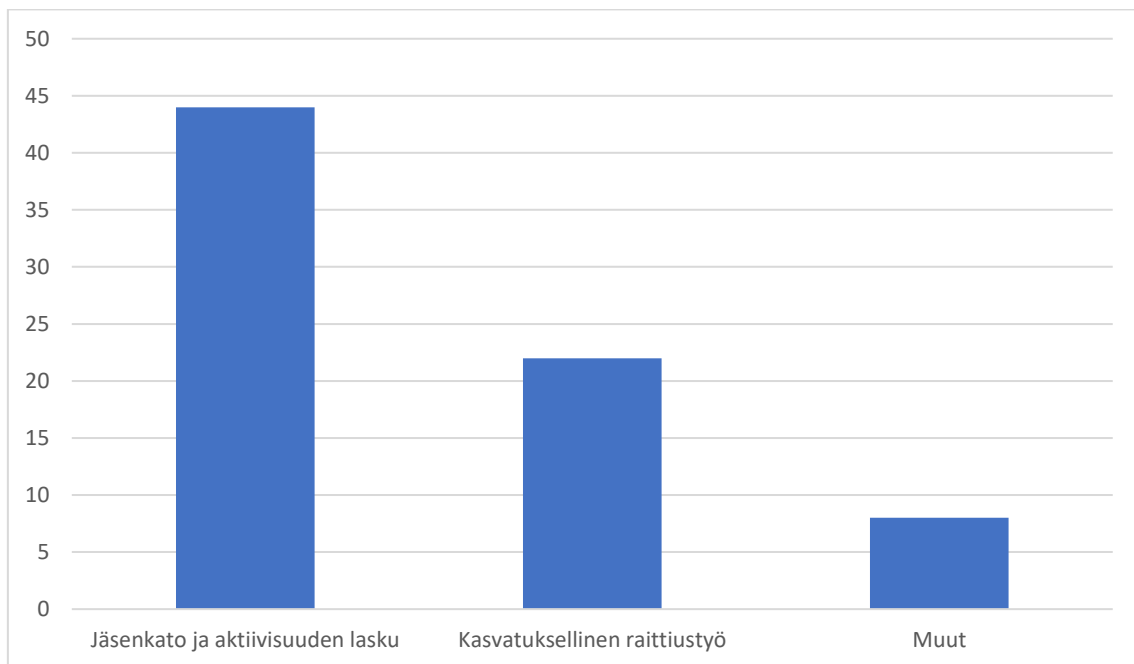
Toiseksi yleisin tapa tarkastella kieltolain positiivisia vaikutuksia oli talous. Kieltolain väitetyt positiiviset vaikutukset taloudelle ja työllisyydelle korostuivat tällaisissa artikkeleissa. Talous näkyy merkittävästi jokaisen ihmisen arjessa, joten on ymmärrettävää, että talous nousi yhdeksi keskeiseksi temaksi, kun kieltolain toimivuutta pyrittiin

⁵⁰ Ilmonen 1931, 232.

puolustamaan. Yhdysvalloissa kieltolain vastustajat nostivat usein esille taloudellisia argumentteja vastustaessaan kieltolakia, joten alkoholin vaikutukset talouteen herättivät keskustelua raittiusliikkeen parissa. Taloutta käsittelevät artikkelit ilmestyivät tutkittavalla ajanjaksolla varsin hajanaisesti, joten ajallista vertailua ei voi tehdä.

Kieltolain toimivuutta puolustettiin myös suomalaisten maineen ja kunnian palauttajana, moraalien vartijana sekä kasvatuksen kautta. Nämä teemat yhdistin muihin teemoihin, sillä mikään edellä mainituista teemoista ei noussut yksittäisenä teemana merkittävästi esille. Muihin teemoihin lukeutuvia artikkeleita ilmestyi tutkittavalla ajanjaksolla varsin tasaisesti ilman mitään merkittäviä poikkeamia.

Veljeysseuran raittiustyön historia ei sisällä pelkästään onnistumisia, vaan matkalle mahtui myös epäonnistumisia. 1.3. aluvussa tutkin missä Veljeysseuran jäsenet kokivat järjestönsä epäonnistuneen. Alla oleva kuva havainnollistaa artikkeleiden määrää teemoittain, joissa käsiteltiin Veljeysseuran epäonnistumisia. Raittiuskansan kalentereista löytyi kolme merkittävää epäonnistumisen teemaa: Jäsenkato ja aktiivisuuden lasku, kasvatuksellinen raittiustyö sekä muut teemat.

Kuva 2. Raittiuskansankalentereiden artikkeleiden määrät teemoittain, joissa käsiteltiin Veljeysseuran epäonnistumisia.

Selkeästi suurimpana epäonnistumisena koettiin jäsenkato ja aktiivisuuden lasku. Jäsenkatoa ja aktiivisuuden laskua käsiteltiin jopa 44 artikkelissa. Tutkittavalla ajanjaksolla 1917–1933 Veljeysseura eli toimintansa hiipumisen aikaa, joten on ymmärrettävää, miksi

juuri tämä teema nousi niin vahvasti esille. Kirjoituksissa perusteltiin vahvasti raittiustyön ja raittiusseurojen olemassaolon tarpeellisuutta kieltolain voimaantulon jälkeen. Jäsenmäärien yleinen lasku ja kieltolain lisääntynyt vastustus ovat varmasti vaikuttaneet tällaisten kirjoitusten lisääntymiseen. Veljeysseuran pyrkimys yhteiskunnan raitistamiseksi ei kuitenkaan muuttunut. Vuosien 1918–1925 Raittiuskansan kalentereissa jäsenkatoa ja aktiivisuuden laskua käsiteltiin 15 artikkelissa, ja vuosien 1926–1934 kalentereissa teemaa käsiteltiin 29 artikkelissa. Jäsenkadon ja aktiivisuuden laskun käsittely painottui tutkittavan ajanjakson loppupuolella, jolloin myös jäsenkadosta tuli kenties näkyvämpi ilmiö.

Kasvatuksellinen raittiustyö herätti myös paljon huolta kirjoittajien keskuudessa, sillä kyseistä teemaa käsiteltiin 22 artikkelissa. Nuoriso edusti Veljeysseuralle jatkuvuutta, sillä jäsenistö koostui vahvasti ensimmäisen polven amerikansuomalaisista. 1920-luvun amerikansuomalaiset nuoret eivät olleet enää samassa mittakaavassa kiinnostuneita Veljeysseuran toiminnasta kuin vielä 1900-luvun alussa. Tutkittavalla ajanjaksolla kasvatuksellista raittiustyötä käsitteleviä artikkeleita ilmestyi varsin tasaisesti. Muita teemoja esiintyi kahdeksassa artikkelissa. Muissa teemoissa esille nousivat pettymys suomalaisten sosialistien toimintaan, lainvalvonnan epäonnistuminen sekä epäonnistunut yhteistyö muiden suomalaisten raittiusjärjestöjen kanssa.

1.2. ”Kaikki on niinkuin ollakin pitää, kulkemassa parempaan päin” – Kieltolaki yhteiskunnan raitistajana

Kieltolaki keräsi kritiikkiä Yhdysvalloissa lyhyen voimassaolonsa aikana huomattavan paljon. Kuitenkin amerikansuomalainen raittiusliike, varsinkin Veljeysseura, piti kieltolakia onnistuneena. Amerikansuomalaiset raittiusmiehet uskoivatkin kieltolain poistavan monia yhteiskunnallisia ongelmia. Tässä alaluvussa käsittelen seuraavia kysymyksiä: Miksi kieltolain koettiin onnistuneen? Millä tavoilla kieltolakia puolusteltiin?

Yhteiskunnan raitistamisen tärkein juridinen apuväline oli kieltolaki ja sen tavoittelu näkyi tutkittavissa Raittiuskansan kalentereissa. Kieltolain etenemistä seurattiin Raittiuskansankalentereissa aina osavaltion tasolta koko maailman tasolle asti. Kuitenkin

Veljeysseuran keskeisin pyrkimys oli yhteiskunnan raitistaminen.⁵¹ Nimimerkin perusteella kirjoittajan asemaa Veljeysseurassa ei voi päätellä, mutta alla oleva ote havainnollistaa Raittiuskansan kalentereiden kirjoittajien käytännöllistä suhtautumistapaa kieltolakiin. Näin nimimerkki M.M. kirjoitti raittiustyön tavoitteesta:

*Kieltolaki ei kuitenkaan ole raittiustyön suuri päämäärä, vaikka niin on usein väitetty. Kieltolaki on ainoastaan ase, jonka avulla toivomme nopeammin pääsevämme siihen päämäärään, mitä tavoitamme. Raittiustyön suuri päämäärä on raitis kansa, kansa, joka ei käytä väkijuomia, koska se tuntee niiden vaarallisuuden ja koska se ei niitä tarvitse.*⁵²

Kieltolain toimivuutta puolustettiin Raittiuskansan kalentereissa eniten raittiustilanteen kautta. Kirjoittajien mukaan kieltolaki oli vähentänyt merkittävästi juoppoutta. Kieltolain aikaista väkijuomien käyttöä pyrittiin hahmottamaan oman henkilökohtaisen kokemuksensa ja näkemyksensä perusteella. Useat raittiuskansankalenterin kirjoittajat eivät vaituneet perustelemaan näkemyksiään, vaan raittiustilanne todettiin selviönä. Tietynlainen perustelu mitä kirjoittajilla esiintyi useasti, oli oman paikkakunnan muuttunut elinpiiri. Tarkastelu ei rajoittunut pelkästään omalle kotipaikkakunnalle, vaan kiertelevät raittiuspuhujat saattoivat matkustella laajasti ja kirjoittaa kokemuksistaan Raittiuskansan kalentereihin. Vanhassa kotimaassa Suomessa vierailut Hugo Hillilä seuraavasti maan raittiustilanteesta:

*Kahden kuukauden aikana Suomessa ollessani näin vain kaksi juoppoa, siis yhden juopuneen kuukautta kohti. Kotikylässäni Himangalla oli yli tuhannen asukasta ja juopunutta on vaikeaa löytää. Kapakka-aikana yhtämittaa Kokkolasta ajettiin viinaa ja juopuneita oli nähtävänä joka pyhän aikana. Vakuutettiin että koko pitäjistä, jossa on lähes neljä tuhatta asukasta, ei löydy yhtään salapolttimoa. Lohtajan rovasti vakuutti minulle pitäjästään samaa.*⁵³

Kirjoittajan asemasta Veljeysseurassa ei Raittiuskansan kalentereiden perusteella ole tietoa. Tekstiote kuitenkin havainnollistaa hyvin kalentereiden kirjoituksille tyypillistä tapaa luottaa omaan henkilökohtaiseen kokemukseensa. Oma kokemus todisti kirjoittajalle, että

⁵¹ RK 1918–1922.

⁵² M.M., ”Raittiustyön nykyiset mahdollisuudet” (art.). RK 1924.

⁵³ Hugo Hillilä, ”Matkustajan havainnoita” (art.). RK 1931.

entisellä kotipaikkakunnalla juopuneita ei kieltolain jälkeen ole juuri tavattavissa. Lisäksi lukijoille tuotiin esille, että Lohtajan rovasti vakuutteli samaa. Rovastin sanalla on todennäköisesti ollut painoarvoa, sillä Veljesseuralla oli vanhoilliset kristilliset arvot.

Koko Yhdysvaltoja koskevia kieltolain raittiutta edistäviä havaintoja perusteltiin usein tilastojen voimin. Yleensä kirjoittajat käyttivät juopumusrikostilastoja ja tulli- ja poliisita-kavarikoihin jääneitä laittomia alkoholimääriä todisteina kieltolain toimivuudesta. Tilastotietojen oikeellisuutta pyrittiin vakuuttamaan lukijoille. Esimerkiksi yhdessä artikkelissa kerrottiin tietojen olevan poliisipäälliköiltä.⁵⁴ Tilastojen käyttö argumentoinnin tukena ei ollut pelkästään amerikansuomalaisen raittiusväen ominaispiirre, vaan Kaartisen mukaan myös Suomessa tilastojen kautta pyrittiin osoittamaan kieltolain lisänneen raittiutta.⁵⁵ Vaikka tietyt rikokset olivat tilastojen mukaan kasvussa, painotettiin esimerkiksi perheväkivallan, laittomien uhkauksien ja alaikäisten laiminlyömisten vähentyneen. Näin aiheesta kirjoitettiin tilasto-osastossa vuoden 1925 Raittiuskansan kalenterissa:

*Mielenkiintoista on myöskin ottaa huomioon, että sanotussa suur-kaupungissa, on vangitsemiset vähenneet sellaisista rikoksista, kuin henkilökohtaiset solvaukset, perhekahakat ja alaikäisten huoltamisen laiminlyömiset, kieltolakivuosina 1920–1922.*⁵⁶

Raittiuskansan kalentereissa raittiustilannetta voitiin verrata ajassa joko menneisyyteen ennen kieltolakia tai sitten myös kuviteltuun tai odotettavissa olevaan tulevaisuuteen, mikäli kieltolaki purkautuisi. Raittiuskansan kalentereissa tyypillistä olikin alkuaikojen yhteishengen ja aktiivisuuden haikaileva muistelu. Kansainvälistä vertailua tehtiin muutamassa kalenterissa erityisesti Suomeen ja vastakirjajärjestelmällä alkoholiasiansa hoitavaan Ruotsiin. Vertailuja tehtiin myös Islantiin ja Viroon.⁵⁷ Kaartisen sekä Sääskilahden mukaan samankaltaista raittiustilanteen vertailua tapahtui myös Suomessa. Perusajatukseksi Sääskilahden mukaan toimii se, että suomalaisten alkoholinkäyttötavat ovat muunmaalaisten tottumuksiin verrattuna kielteisiä ja huonompia.⁵⁸

⁵⁴ Anonyymi., ”Tilasto-osasto” (art.). RK 1925.

⁵⁵ Kaartinen 2011, 140.

⁵⁶ Anonyymi., ”Tilasto-osasto” (art.). RK 1925.

⁵⁷ Anonyymi., ”Espanjan tyranniutta Euroopassa” (art.). RK 1924; Helmi Mäelo., ”Eestin naisten raittius-taistelusta” (art.). RK 1929; Hymmi Nyysönen., ”Mihin Ruotsissa on päästy n. s. kohtuuden tiellä?” (art.). RK 1929; J. Mäki., ”Ruotsin väkijuomatilastoa” (art.). RK 1932.

⁵⁸ Kaartinen 2011, 140; Sääskilahti 2006, 69.

Tutkimustulokseni eivät kuitenkaan kulje täysin käsi kädessä Kaartisen ja Sääskilahden tuloksien kanssa, sillä vertailun lisäksi amerikkansuomalaiselle raittiusväelle tyypillinen piirre oli alkuaikojen yhteishengen ja aktiivisuuden haikaileva muistelu. Arja Pillin mukaan amerikkansuomalaisten järjestöjen viehtymys oman menneisyyden tarkasteluun oli yleistä. Tässä mielessä Raittiuskansan kalenterit eivät muodostaneet poikkeusta.⁵⁹ Alla oleva ote havainnollistaa kalentereiden kirjoittajien tapaa vertailla raittiustilannetta menneisyyteen ennen kieltolakia:

Siihen aikaan kun olivat kapakat luvallisia, ei pidetty minään ihmeenä, jos näkyi juopuneita kaduilla. Ainoastaan naisia, jos näki juopuneessa tilassa, niin sitä kääntyi ihmetellen katsomaan. Mutta nyt kun on kieltolaki maassa, niin on yhtä ihme jos miehenkin näkee juovuksissa. Odottaahan jokainen että kaikkien tulisi noudattaa lakia. Julkisilla paikoilla sentään näkee harvoin juopuneita, jota vastoin sivupaikoilla on niitä tavattoman suuressa mitakaavassa tavattavissa.⁶⁰

Toiseksi keskeisin tapa puolustaa kieltolain toimivuutta oli talous.⁶¹ Kuitenkin taloudellisia vaikutuksia käsiteltiin huomattavasti harvemmin kuin lain vaikutuksia raittiustilanteeseen. Raittiuskansan kalentereiden kirjoittajat juhlivat jo vuonna 1917 paikallista kieltolakia, kun se tuli paikallisesti voimaan Michiganin osavaltiossa. Michiganin tultua kuivaksi Raittiuskansan kalentereiden kirjoituksissa ylistettiin lain vähentäneen rötöksiä ja lisänneen työllisyyttä. Kirjoittajien mukaan yksi todiste työllisyyden kasvusta oli se, että kaduilta puuttui työttömien joukkio. Lisäksi kirjoituksissa esiintyi valikoituja tilastoja, joilla todisteltiin kieltolain positiivista vaikutusta eri talouden osa-alueille.⁶²

Raittiuskansan kalentereissa kieltolain juhlinta jäi yllättävän maltilliseksi, vaikka kirjoituksissa ylistettiin useita kieltolain tuomia positiivisia asioita. Kirjoituksissa muistutettiin raittiustyön keskeneräisyydestä, sillä vaikka alkoholin valmistus ja myynti oli saatu kiellettyä, alkoholin valmistus ja myynti jatkui laittomasti.

Koska kieltolain voimassaolon aikana laki keräsi paljon kritiikkiä, tarve perustella raittiuden ja lain puolesta ei missään vaiheessa poistunut. Raittiuskansan kalentereiden

⁵⁹ Pilli 1986, 141–142.

⁶⁰ Hilja Lauttamus, ”Juoppous entisenä ja nykyaikana” (art.). RK 1930.

⁶¹ Ks. Kuva 1.

⁶² M.S., ”Kuiva Michigan” (art.). RK 1919; Niemi J.P., ”Michiganin valtio on ollut kuivana lähes kaksi vuotta” (art.). RK 19; Johanson M., ”Mihin suuntaan nykyajan raittiustyö olisi ohjattava” (art.). RK 1921.

kirjoittajien kokemusten mukaan, kieltolakia vastustavien ”kapakkaliikkeen kannattajien” keskeisin argumentti liittyi talouteen ja työllisyyteen. Vastustajat katsoivat lain joltavan väistämättä työllisyyden laskuun. Raittiuskansan kalentereiden kirjoittajien tyypilliset vasta-argumentit sisälsivät valikoituja tilastoja osavaltioista, joissa kieltolaki oli tullut voimaan. Kirjoittajat nostivat esille kieltolain myötä laskeneet pidätystilastot, pankkien säästöjen nousun ja lukuja talouden kasvusta.⁶³ Näillä luvuilla pyrittiin tyrmäämään vastustajien väitteet.

Raittiuskansan kalentereissa esitettiin ahkerasti syitä sille, miksi yhteiskunnan raittius oli tärkeää ja tarpeellista. Useissa kirjoituksissa argumentit liittyvät säästöihin, joita kieltolaki kirjoittajien mielestä toisi sekä yksilölle että valtiolle. Alkoholien katsotaankin usein aiheuttavan kansantaloudellisia menetyksiä muun muassa työkyvyn alenemisen ja pankkitalletusten vähenemisen vuoksi. Alkoholinkäytön vähentämisen tai lopettamisen myötä yksilö säästäisi palkkarahansa, jotka olisivat aiemmin hupenneet viinaan. Täten rahaa jäisi enemmän käytettäväksi järkeviin ostoksiin ja työntekijä olisi tehokkaampi.⁶⁴

Suomalaisessa alkoholivalistuksessa talousteemaan liittyvässä argumentoinnissa rahaa pidetään arvona. Säästäväisyys oli yksi keskeinen talouteen liittynyt arvo, sillä rahan kulluttamista alkoholin kaltaiseen, turhana ylellisyytenä pidettyyn aineeseen pidetään epärationaalisena. Talousteemaan liitetään myös oletus, että kaikki lukijat haluaisivat rikastua. Lisäksi suomalaiselle alkoholivalistukselle oli tyypillistä, että kansantaloudellisissa painotuksissa arvoksi aktivoitui isänmaallisuus.⁶⁵

Säästäväisyys ja isänmaallisuus uutta kotimaata kohtaan näkyi myös Raittiuskansan kalentereissa. Alkoholien katsottiin tuhlaavan myös yhteiskunnalle arvokkaita resursseja, joiden tarpeellisuus korostui Yhdysvaltain liittyttyä ensimmäiseen maailmansotaan⁶⁶. Tutkittavan ajanjakson alkupuolella argumentoinnin keinoihin kuului alkoholin valmistajien rinnastaminen maan vihollisiksi, sillä alkoholin valmistus kulutti viljaa, josta puolestaan oli puutetta sodan aikana. Alkoholien valmistajien sanottiin olevan suurimmaksi osaksi saksalaisia, joita vastaan Yhdysvallat soti. Täten alkoholiin kulutettu raha menisi maan

⁶³ Anonyymi, ”Totuuksia Kieltolain puolesta” (art.). RK 1918; Hamina G., ”Lisääkö Kieltolaki työttömyyttä” (art.) Raittiuskalenteri 1919; M.S., ”Kuiva Michigan” (art.). RK 1919.

⁶⁴ Anonyymi, ”Totuuksia kieltolain puolesta” (art.). RK 1919; Tiura V., ”Kansallisen kieltolain kehitys ja merkitys” (art.). RK 1919; Hamina G., ”Lisääkö kieltolaki työttömyyttä” (art.). RK1920; Manner M., ”Mieleepantavia asioita” (art.). RK 1922.

⁶⁵ Sääskilähti 2006, 82.

⁶⁶ Yhdysvallat liittyi ensimmäiseen maailmansotaan ja Saksan vastaiseen rintamaan 06.04.1917.

sen hetkisellem viholliselle.⁶⁷ Täten maan kapakkaliikkeen julistaminen maan vihollisiksi tarkoitti sitä, että jokainen kapakoita tukeva tuki samalla Saksaa. Tämän tapainen argumentointi oli yleistä Yhdysvalloissa ensimmäisen maailmansodan aikana, joten kyseessä ei ole pelkästään Veljeysseuralle tyypillinen piirre.

Havainnollistava esimerkki kirjoittajien argumentointityylistä löytyy vuoden 1919 Raittiuskansan kalenterista. Työllisyyden ja kieltolain keskinäiseen yhteyteen otettiin kantaa nimimerkin Gust. Haminan kirjoituksessa ”Lisääkö kieltolaki työttömyyttä”:

Siis, sen sijaan että kieltolaki tuottaisi pelotettua työttömyyttä, tuottaa se menestystä, varallisuutta ja kohottaa koko maan yleistä voimistumista, sen kautta että se lisää työtä ja työvoimaa, jota viimeksi mainittua maamme tällä kertaa tuntuvasti tarvitsee. Henkilö, joka tällä kertaa vielä väittää kieltolain tuottavan sovittamainta työttömyyttä, on joko juopottelun kautta järkensä menettänyt raukka, tahi yksilöllisen hyötynsä vuoksi kapakkaporhojen talutusnuorassa mateleva nilviäinen, tahi suorastaan tämän maan vihollinen.⁶⁸

Otteen mukaan kieltolaki tulisi lisäämään työtä sekä hyvinvointia. Kirjoittajan mielestä alkoholin tuotantoon käytetyn pääoman ja työvoiman voisi sijoittaa johonkin yhteiskunnalle taloudellisesti hyödyllisempään teollisuuteen. Tämä pääomien uudelleen sijoitus puolestaan johtaisi työpaikkojen kasvuun. Vastaväitteiden esittäjät hän julisti lyhytnäköisiksi, juopoiksi, mielipuoliksi tai muuten harkintakykynsä menettäneeksi. Haminan kirjoituksen syy- ja seuraussuhde on mielenkiintoinen. Alkoholivalistus perustuukin usein syy- ja seurausargumenttien käyttöön. Tyypillisimmät argumentoinnin kulun indikaattorit ovat kausaalisuus ja perustelevia suhteita osoittavia konnektoreita.⁶⁹

Haminan kirjoitus kuvastaa myös hyvin useiden kirjoitusten taipumuksesta tulkita asioita myötämielisesti oman aatteen kannalta. Sinänsä ei ole yllättävää, että raittiusaatteen kannattajat tulkitsivat tilastoja omalle aatteelle myötämielisellä tavalla. Haminan perustelut kieltolain positiivisista vaikutuksista työllisyydelle jäävät aika ympäröyöreiksi. Lisäksi on huomioitavaa, kuinka hän hyödyntää ajankohtaista, käytännössä kaikkia koskevaa

⁶⁷ Anonyymi., ”Totuuksia kieltolain puolesta” (art.). RK 1919; Tiura V., ”Kansallisen kieltolain kehitys ja merkitys” (art.). RK 1919; Hamina G., ”Lisääkö kieltolaki työttömyyttä” (art.). RK1920; Manner M., ”Mieleepantavia asioita” (art.). RK 1922.

⁶⁸ Hamina G., ”Lisääkö Kieltolaki työttömyyttä” (art.). RK 1919.

⁶⁹ Sääskilähti 2006, 80–82.

asiaa eli ensimmäistä maailmansotaa. Vastaväitteiden esittäjien julistaminen maan vihollisiksi oli retorisesti mielenkiintoinen ratkaisu, joskin ei pelkästään Haminan omaa keksintöä. Täten tulokseni täydentää Sääskilahden havaintoja siten, että myös amerikansuomalaiset käyttivät alkoholivalistuksessa samanlaisia keinoja suomalaisten kanssa.

Raittiuden ja talouden lisäksi kieltolain toimivuutta perusteltiin myös kunnian ja maineen kautta. Michiganin kieltolain voimaantulon katsottiinkin kohottavan suomalaisten kunniaa ja korjaavan suomalaisten vahingoittuneen siveellisen maineen. Kunniaa kieltolain voimaantulosta jaettiin myös korkeimmille voimille. Jumalaa kiitettiin johdatuksesta ja maallisen oikeuden katsottiin vihdoinkin toteutuneen.⁷⁰

Kalentereiden kirjoituksissa vedottiin myös alkoholin terveyttä heikentävään ominaisuuteen ja päihtymystilan katsottiin johtavan ongelmiin. Alkoholi aiheutti erityisesti ongelmia töissä ja alkoholin käyttö oli työnantajan näkökulmasta ongelmallista. Päihtyneet henkilöt aiheuttivat työonnettomuuksia ja heidän työtehokkuutensa kärsi liiallisesta juomisesta. Enemmän ongelmia aiheutui kuitenkin vapaa-ajan alkoholin käytöstä, sillä suomalaiset esiintyivät usein päihtyneenä ja aiheuttivat pahennusta yleisesti sekä joutuivat toistuvasti tappeluihin.⁷¹

Nämä perustelut eivät ole vailla pohjaa, sillä alkoholin väärinkäyttö tai niin sanottu juopottelu oli varsin yleistä amerikansuomalaisten miesten keskuudessa. Viinan käytöllä oli myös seurauksensa ja suomalaissiirtolaiset päätyivät toistuvasti riitoihin. Tappeleminen, holtiton juominen ja rähjäminen johtivat puolestaan ongelmiin virkavallan kanssa. Ongelmat virkavallan kanssa puolestaan johtivat negatiivissävytteiseen uutisointiin, mikä koettiin amerikansuomalainen raittiusliikkeen näkökulmasta uhkana suomalaissiirtolaisten maineelle ja kunnialle. Lisäksi alkoholiongelmista kärsivien amerikansuomalaisten miesten palkkarahat saattoivat huveta sakkomaksujen lisäksi lääkärimaksuihin ja viinaan. Täten perhe-elämä vaikeutui miesten juopottelun takia.⁷²

⁷⁰ M.S., ”Kuiva Michigan” (art.). RK 1919; Niemi J.P., ”Michiganin valtio on ollut kuivana lähes kaksi vuotta” (art.). RK 19; Johanson M., ”Mihin suuntaan nykyajan raittiustyö olisi ohjattava” (art.). RK 1921.

⁷¹ Halla A.V., ”Tulevaisuusmietteitä” (art.). RK 1919; Anonyymi, ”Totuuksia kieltolain puolesta” (art.). RK 1919; Tiura V., ”Kansallisen kieltolain kehitys ja merkitys” (art.). RK 1919; Hamina G., ”Lisääkö kieltolaki työttömyyttä” (art.). RK 1920; Riippa A., ”Taistelu maailman raitistuttamiseksi ja osanottomme siihen” (art.); RK 1920. Anonyymi, ”Koko maailmaa käsittävän kieltolakitaistelun kehitys” (art.). RK 1921; K.O., ”Menettääkö laki arvonsa siksi, että sitä yleisesti rikotaan?” (art.). RK 1921; Kujala K., ”Raittiuden kevät” (art.). RK 1921; Niemi J.P., ”Lymyilevä myrkyneittäjä” (art.). RK 1922; Manner M., ”Mieleenpantavia asioita” (art.). RK 1922; Karhu H., ”Miten käyttäytyä tiellä?” (art.). RK 1922.

⁷² Pitkänen & Sutinen 2014, 171–172.

Reino Keron mukaan niin syntyperäiset amerikkalaiset, kanadalaiset kuin suomalaisetkin puhuivat ”juopposuomalaisista”, jotka tulivat viikonlopuksi kaupunkiin päihtymään.⁷³ Hummastin mukaan amerikkalaisten kuvatessa suomalaisia, keskittyivät maininnat usein juomiseen, tappelemiseen ja radikalismiin. Amerikansuomalainen raittiusväki koki selkeästi kärsivänsä näiden ”juopposuomalaisten” aiheuttamasta mainehaitasta ja halusi puhdistaa siirtosuomalaisten maineen. Kuvausten suomalaissiirtolaiset olivat yleensä nuoria työläismiehiä. Amerikansuomalainen Veljeysseura jäsenineen koki ylpeyttä kieltolaista, sillä se toimi eräänlaisena moraalisena näyttönä siitä, että Suomi kuuluu sivistyskansojen joukkoon. Raittiusliikkeestä tulikin hiljalleen keskiluokan, ja myöhemmin varsinkin naisten aktiiviseen toimintaan pohjautuva liike.⁷⁴

Keskiluokkaisille amerikansuomalaisille taistelu kieltolain puolesta eräänlainen osoitus korkeasta moraalista. Alkoholiongelmaiset suomalaissiirtolaiset puolestaan mainehaitallaan haittasivat tätä kehitystä. Tämä voi olla yksi syy, miksi siistiytynyt katukuva oli kirjoittajille niin tärkeä. Koska mainehaitta koettiin raskaaksi taakaksi, oman maan siirtolaisten ongelmia myös korostettiin, jolloin kuvaukset amerikansuomalaisten alkoholiongelmistä eivät täysin pitäneet paikkaansa. Amerikansuomalaisten alkoholiongelma oli Keron mukaan oikea ilmiö, joka näkyi esimerkiksi 1920-luvun pidätystilastoissa. Toisaalta amerikansuomalaisen historiantutkimuksen pioneereihin kuuluva John I. Kolehmainen mukaan siirtolaisia koskeviin juopottelukuvauksiin sisältyi liioittelua ja osa tarinoista oli kirjoittajien oman mielikuvituksen tuotetta.⁷⁵ Tässä tapauksessa voidaan puhua negatiivissävytteisestä ekseptionalismista eli oman maan siirtolaisten ongelmien korostamisesta. Ongelmien korostamisella pyrittiin siihen, että ihmiset havahtuisivat alkoholiongelman vakavuuteen, ja pyrkisivät täten ajamaan raitista yhteiskuntaa.

Kunnian ja maineen lisäksi kieltolakia puolustettiin siis myös moraalin kautta. Siistiytyneestä katukuvasta kiitosta jaettiin kieltolaille. Vaikka juoppous olisikin lisääntynyt kieltolain aikana, ei sen katsottu olevan kieltolain syytä. Juoppojen lisääntymisestä syytettiin siveellistä rappiota. Kieltolain vastustajat kritisoivat kieltolakia vahvasti varsinkin moraalin tuhoajana. Mikäli raittiustilanteesta ei voinut sanoa mitään varmaa, oli vastustajien mielestä yleinen moraalikärsinyt kieltolain myötä. Veljeysseuran kirjoittajat puolestaan olivat sitä mieltä, että kieltolaki ei ollut moraalin tuho, vaan nimenomaan

⁷³ Kero 1997, 52–54.

⁷⁴ Hummasti 2014, 92–94.

⁷⁵ Kero 1997, 52.

kieltolain rikkominen. Raittiusliikkeessä katsottiin, että kieltolain rikkomukset olivat seurausta yleisestä moraalilaskusta. Moraalin laskun katsottiin johtuvan osittain ensimmäisestä maailmansodasta ja maallistumisesta. Lisäksi muistutettiin, että myös muita lakeja rikottiin. Kieltolakirikkomukset siis myönnettiin kirjoittajien toimesta, mutta laista haluttiin pitää kiinni, sillä kirjoittajat kokivat sen tuovan paljon positiivisia vaikutuksia.

Mielenkiintoista Raittiuskansan kalentereissa on se, että kieltolain toimivuutta ei juuri kritisoitu. Vastustajien näkökulmat otettiin toki huomioon, mutta ne pyrittiin kumoamaan omilla argumenteilla. On todennäköistä, että Veljeysseuraan kuului jäseniä, jotka kokivat kieltolain epäonnistuneen. Tutkittavalla ajanjaksolla Raittiuskansan kalentereissa kieltolain epäonnistumista pohditaan toki, mutta aina päädytään siihen, että sen toimivuuden ongelmat eivät johdu itse laista.

Kirjoittajat osasivat suhtautua tutkimusjaksolla kieltolakiin saavutuksena myös realistisesti. Kirjoituksissa tiedostettiin, että alkoholia valmistettiin yhä ja että sitä myytiin laittomasti. Osa kirjoittajista puolestaan oli huomannut kieltolain negatiivisen vaikutuksen raittiusseurojen aktiivisuuteen ja jäsenmääriin. Tällöin syntyi tarve perustella raittiusseurojen olemassaoloa. Perusteluna käytettiin sitä, että yhteiskunta ei vielä ollut raitis kieltolaista huolimatta ja raittiustyötä olisi täten vielä tehtävänä. Raittiustyö ei siis tarvinnut kirjoittajien mielestä uutta suuntaa, sillä se oli koko ajan ollut sama. Tietysti kirjoituksissa huomioitiin se, että raittiustyötä helpotti kieltolaki, sillä laki oli vihdoinkin raittiusliikkeen ajaman asian puolella.⁷⁶

Veljeysseuran keskeisin tavoite oli yhteiskunnan raittius, johon kieltolaki toimi juridisena apuvälineenä. Kieltolain voimaantulosta huolimatta ensimmäisen polven amerikansuomalaiset ymmärsivät toki saavuttaneensa juridisesti tärkeän askeleen, mutta yhteiskunnan raittiiksi saattaminen oli vielä kesken. Täten raittiustyön jatkaminen kieltolaista huolimatta oli perusteltua. Välytettiinpä tutkittavalla ajanjaksolla Veljeysseuran lopettamistakin, mutta näin radikaaliin ratkaisuun ei kuitenkaan päädytty.

⁷⁶ M.S., ”Kuiva Michigan” (art.). RK 1919; Niemi J.P., ”Michiganin valtio on ollut kuivana lähes kaksi vuotta” (art.). RK 19; Johanson M., ”Mihin suuntaan nykyajan raittiustyö olisi ohjattava” (art.). RK 1921; K.O., ”Menettääkö laki arvonsa siksi, että lakia yleisesti rikotaan” (art.). RK 1921; Anonyymi, ”Raittiuden kevät” (art.). RK 1921; Niemi J.P., ”Lymyilevä myrkyneittäjä” (art.). RK 1922; Karhu H., ”Miten käyttäytyä tiellä” (art.). RK 1922.

1.3. ”Kaikki, jotka ovat myönteisiä tanssille, eivät vielä ole täysin raittiita” – Veljeysseuran jäsenkato ja aktiivisuuden lasku suurimpana epäonnistumisena

Tässä alaluvussa käsittelen seuraavia kysymyksiä: Mitkä asiat koettiin epäonnistumisiksi Raittiuskansan kalentereissa? Miksi nämä asiat koettiin epäonnistumisiksi? Kuvan 2 mukaan kirjoittajien keskuudessa keskeisimmäksi epäonnistumiseksi koettiin jäsenkato ja aktiivisuuden lasku. Tämä herätti huolta Raittiuskansan kalentereiden kirjoittajien keskuudessa läpi tutkittavan ajanjakson. Jäsenkadon ja aktiivisuuden laskun ollessa merkittävin epäonnistumisista, on pohdittava, että mistä jäsenkato kirjoittajien mukaan johtui.

Kieltolain voimaantulo oli raittiusaatteen kannattajille iso voitto. Se sai menneiden vuosien työn näyttämään mielekkäältä, mutta se myös vaikutti vahvasti amerikansuomalaisten raittiusseurojen aktiivisuuden laskuun. Kieltolaki tuntui tekevän joidenkin jäsenien mielestä raittiustyön tulevaisuudessa tarpeettomaksi. Kansallisen kieltolain voimaantulon myötä iso osa raittiustyöntekijöistä koki työn tehdyksi ja jätti liikkeen.⁷⁷ Useat sekä amerikansuomalaiset että yhdysvaltalaiset raittiusseurojen jäsenet lopettivat kokouksissa käymisen ja jättivät jäsenmaksunsa maksamatta.⁷⁸ Raittiusseurojen jäsenkato ei siis rajoittunut pelkästään amerikansuomalaisiin, vaan kyseessä oli laajempi ilmiö.

Liikkeen jättäneitä jäseniä kritisoitiin tutkittavalla aikajaksolla useissa eri kirjoituksissa. Liikkeen hyljänneitä jäseniä kuvailtiin esimerkiksi luovuttajiksi ja laiskoiksi. Jäsenkato tarkoitti aktiivisille jäsenille entistä suurempaa vastuuta, sillä nyt seurojen pyörittäminen oli nyt entistä pienemmän ihmismäärän harteilla. Osittain kieltolaista johtunut jäsenkato kasvatti työtaakkaa aktiivisten jäsenten keskuudessa. Tyypillistä kirjoituksille oli myös raittiusliikkeen aktiivisten vuosien muistelu, mikä oli amerikansuomalaisille järjestöille tyypillistä⁷⁹. Muistelun kautta haluttiin muistuttaa lukijoita siitä, mitä aktiivinen liike kykeni saavuttamaan. Kirjoittajat pyrkivät muistuttamaan lukijoitaan siitä, että raittiustyö ei saisi vielä päättyä, vaan vielä olisi työtä tehtävänä. Lopullisena tavoitteena oli kuitenkin yhteiskunnan raittius, joka kirjoittajien mielestä vaati jäseniltä vielä aktiivista raittiusvaalistustyötä.

⁷⁷ Holmio 2001, 268; Kero 1997, 64–65; Kostiainen 1983, 73.

⁷⁸ Ilmonen 1931, 232–233; Hummasti 2014, 102–103.

⁷⁹ Pilli 1986, 141–142.

Tuli sitten toivottu kieltolaki. Raittiusväki uskoi saavuttaneensa sen päämäärän, johon se oli niin sydämen lämmöllä pyrkinyt. Se päätti levätä pitkän työpäivän perästä ja lepää vieläkin useissa paikoissa. Mutta sen tuli otetuksi lepo sittenkin liian aikaisin. Se ei silloin huomannut, että kieltolain tarvitsee suosijansa ja nostattajansa ja että kieltolain aikana tarvitaan henkisen työn ylläpitoa, jolla varmistetaan ja kasvatetaan sisällisen olemuksemme elämää. Ja niin on väsähtänyt raittiustoimintakin – ennen aikaansa.⁸⁰

Yllä oleva kirjoitus kuvastaa hyvin, kuinka kirjoittajat eivät ottaneet jäsenkadosta vastuuta itselleen. Syyllisiä jäsenkadolle ei nimetä suoraan, vaan raittiusväen hiipuneesta toiminnasta puhutaan yleisellä tasolla. Kirjoituksista voi tulkita, että raittiusliikkeen jättäneitä jäseniä pidetään alhaisessa arvossa, sillä he jättivät liikkeen heti kieltolain tultua voimaan. Nuoriso sai osan syystä, sillä heidän ei koettu ymmärtävän raittiustyön merkitystä tarpeeksi hyvin. Kun yhdistää voimaantulleen kieltolain, amerikkalaistuneen toisen polven amerikansuomalaiset sekä ajan ilmapiirin, on jäsenkato loogista.

Jäsenkato ja aktiivisuuden lasku ei siis jäänyt Raittiuskansan kalenterien kirjoittajien joukossa huomioimatta tutkittavissa kalentereissa, sillä raittiusseurojen jäsenkato tiedostettiin jo kieltolain voimaantullessa. Yhtenä syynä jäsenkadolle pidettiin nuorison vaatimuksia, ja niihin suostumista. Vanhoillisen Veljeysseuran tiukoista säännöistä jouduttiin nuorison painostuksen vuoksi taipumaan, ja täten raittiushaaleissa järjestettiin tansseja, teatteriesityksiä ja muuta vastaavaa. Alla olevan otteen kirjoittajan M. Johansonin mukaan nuorison vaatimukseen suostuminen johti jäsenluvun laskuun.

-- Mikä oli seurauksena tuosta äärimmäisestä suvaitsevaisuudesta? Seuraus oli se, että Veljeysseurankin suuri jäsenluku on tähän mennessä niin pienennyt ettei enää kannata mainitakaan. – Tämä todistaa meille päivän selvästi että totuuden työssä ei väärät vehkeet menesty.⁸¹

Johansonin esille nostaman tanssikiellon vaikutuksiin otettiin kantaa seuraavan vuoden Raittiuskansankalenterissa, jossa jäsenkadolle esitettiin Hilma Haminan kirjoittamassa vuosikatsauksessa myös muita syitä. Hänen mielestään jäsenkadon ja seurojen lakkauttamisen syihin täytyi laskea myös ajan yleinen henki sekä kieltolain voimaantulo.

⁸⁰ A.W.H., ”Työn arvo” (art.). RK 1932.

⁸¹ M. Johanson., ”Mihin suuntaan nykyajan raittiustyötä olisi ohjattava?” (art.). RK 1921.

Yhdysvalloissa 1920-luvun kantavia teemoja olivat kulttuuria leimaava iloisuus, vallattomuus ja naisten aiempaa vapaampi rooli, joten kenties ajan hengellä viitataan näihin teemoihin. Myöhemmin kirjoituksessa kerrotaan, että yksi raittiusseura on erotettu Veljeysseurasta ”kevytmielisyyden” vuoksi. Se, mitä ”kevytmielisyydellä” tarkoitetaan, ei käy kirjoituksesta ilmi. Lisäksi muissa kirjoituksissa syytettiin 1920-luvulla yleistyneitä automobiileja ja Jazz-musiikkia siitä, että ne veivät nuorison huomion muualle. Hamina toimi pitkän ajan Veljeysseuran johtokunnassa esimerkiksi sihteerinä ja rahastonhoitajana, joten hänen voisi ajatella edustavan Veljeysseuran johdon vanhoillisia arvoja.

-- Näiden seurojen lakkaamista emme voi väittää suomalaisten tanssien syyksi, enempää kuin tanssien syyksi yleensä, vaan sen on vaikuttanut yleinen ajan henki ja nyt lopullisesti perustuslaillinen kieltolain voittaminen.⁸²

Johanson ei kuitenkaan ollut täysin väärässä syyttäessään tansseja jäsenkadon syyksi. Veljeysseuran toiminta perustui vahvasti ”goodtemplareiden” tiukkoihin sääntöihin. ”Goodtemplarit” eli The Independent Order of Good Templars on Uticassa, New Yorkissa vuonna 1851 perustettu järjestö, joka ajaa absoluuttista raittiutta. Suomalaiset raittiusseurat kuuluivat aluksi ”goodtemplareiden” keskusjärjestöön, mutta myöhemmin erosivat siitä erimielisyyksien vuoksi. Veljeysseuran tiukat säännöt ja käsikirja mukailivat ”goodtemplareiden” vastaavia sääntöjä ja käsikirjaa.⁸³

Heti ensimmäisessä kokouksessa Veljeysseura kielsi jäseniltään tanssien järjestämisen ja kaiken huvitoiminnan sunnuntaisin. Lisäksi korttipeli ja näytelmäseurat kiellettiin. Kielto eivät miellyttäneet jäsenistöä, josta suuri osa koostui nuorista työläisistä. Varsinkin sunnuntaihuvien kieltäminen aiheutti vastustusta, sillä sunnuntai oli viikon ainoa vapaapäivä. Luonnollisesti viikon ainoa vapaapäivä haluttiin hyödyntää parhaalla mahdollisella tavalla ilman sääntöjä ja rajoituksia. Tanssi aiheutti ongelmia heti seuran ensimmäisillä juhannusjuhlilla vuonna 1888, kun torvisoittokunnan soittaessa nuoriso alkoi innokkaasti tanssia. Tilanteen rauhoittamiseksi järjestäjät organisoivat paikalle tuoleja, jotta ihmiset voisivat seurata soittoa sivistyneesti istuen. Tämä tuskin kohotti tunnelmaa, ja lopulta kieltojen aiheuttamien kiistojen seurauksena raittiusliike jakautui. Tanssin ja muiden

⁸² Hamina H., ”Yleispiirteitä S.K.R. Veljeysseuran toiminnasta kuluneelta vuodelta” (art.). RK 1922.

⁸³ Kero 1997, 54–56.

huvitusten kieltämisen lisäksi kokousten pakolliset rukoukset ja virsilaulu keräsivät kritiikkiä jäsenistöltä.⁸⁴

Kiista huveista johti toisen keskusjärjestön, Raittiuden Ystävien Yhdistyksen (RYY) syntyyn vuonna 1890. RYY:n toimintaperiaatteet olivat huomattavasti edeltäjäänsä liberaalimpia. Uusi keskusjärjestö loi kilpailua, joten jäsenkadon pelossa myös Veljeysseuran oli höllennettävä linjaansa ja palautettava sunnuntaihuvit. Tanssiminen oli toki edelleen kiellettyä, ja siitä muodostui amerikansuomalaisen raittiusliikkeen suurin kiistakapula ja erottava tekijä.⁸⁵

Veljeysseuran motto ”Kaikki, jotka ovat myönteisiä tanssille, eivät vielä ole täysin raittiita”, kuvastaa hyvin keskusjärjestön suhtautumista tanssiin. Kun osa Veljeysseuran alaosastoista pyrki kiertämään tanssikieltoja sallimalla muita yhdistyksiä järjestämään tansseja haaleillaan, keskusjärjestö kielsi senkin. Tiukka suhtautuminen tansseihin olikin keskeisin syy, jonka vuoksi osa paikallisyhdistyksistä erosi Veljeysseurasta. Tanssin ja muiden huvien vapauttamista perusteltiin järjestön sisällä siten, että huvitilaisuudet tulisi ymmärtää julkisina paikkoina, joissa ihmisillä oli mahdollisuus rentoutua, pitää hauskaa ja tutustua toisiinsa ilman alkoholia. Lisäksi huvi- ja harrastustoiminta toimi tehokkaana keinona rekrytoida jäseniä.⁸⁶

On todennäköistä, että Haminan kirjoituksessa kevytmielisyydestä erotetulla seuralla on ollut erimielisyyksiä keskusjärjestön kanssa juuri vapaa-ajan huvi- ja harrastustoiminnan suhteen. Erilainen näkemys sallituista vapaa-ajan huveista on voinut olla syynä erottamiselle. Raittiusseurojen erottaminen Veljeysseurasta puolestaan on vähentänyt jäseniä ollen näin yhtenä syynä jäsenkadolle. Veljeysseuran vuoden 1920 Käsi- ja sääntökirjassa paikallisseuroille osoitetuissa säännöissä päätös kokoushuoneen vuokraamisesta jätettiin paikallisille seuroille.

*Paikallisseuroilta on tanssien toimeenpaneminen kielletty. Kokoushuoneensa vuokraamisesta sellaisiin tarkoituksiin päättäköön seura.*⁸⁷

Kansallisen kieltolain kumoamisen lähestyessä seuroja syytettiin ahneudesta, sillä huvituksia syytettiin niiden keskeisestä sijasta. Koska raittiusseurat saivat lopulta itse päättää

⁸⁴ Hummasti 2014, 97–99; Rantanen 2017.

⁸⁵ Ilmonen 1930, 43–45; Hummasti 2014, 97.

⁸⁶ Kostiainen 1983, 77; Virtanen 2014, 184; Hummasti 2014, 97–99.

⁸⁷ Käsi- ja Sääntökirja 1920, 36.

kokoushuoneidensa vuokraamisesta, päätti osa raittiusseuroista vuokrata tilojaan muille järjestöille, jotka järjestivät esimerkiksi kattojärjestön halveksuvia tansseja. Raittiusseurojen näkökulmasta tilojen vuokraamisesta tuloilla kyettiin varmistamaan toiminnan jatkuminen. Kattojärjestö Veljeysseuralla ja sen aktiivisilla toimijoilla ei välttämättä ollut käsitystä siitä, mitä paikallisten raittiusseurojen toiminnan jatkuminen vaati. Ymmärrettävästi Veljeysseuran näkökulmasta moraalisesti oikeaoppisen tilojen käytön vaatiminen aiheutti ristiriitoja kattojärjestön ja paikallisella tasolla toimivien raittiusseurojen välillä. Alla oleva kirjoitus kuvastaa hyvin Raittiuskansan kalentereiden kirjoittajien suhtautumista tilojen vuokraamiseen ulkopuolisille. Kirjoittaja selkeästi puoltaa Veljeysseuran konservatiivista linjausta samalla nuhdelleen seuroja ahneudesta.

Toinen erehdyksemme on siinä, että kasvatuksellinen raittiustyö on jätetty suurimmaksi osaksi syrjään ja suurin osa seuroistamme toimii taloudellisen hyvinvoinnin eteen.⁸⁸

Edellä mainittujen syiden lisäksi toiminnan hiipumiseen vaikutti siirtolaisvirran rajoittaminen Yhdysvaltojen toimesta. Yhdysvalloissa säädettiin maahanmuuttolaki vuonna 1924 (Immigration Act of 1924), jolla rajoitettiin kiintiöiden avulla vuosittaista maahanmuuttajien määrää.⁸⁹ Suomesta tulleiden siirtolaisten määrä väheni, ja uudet tulokkaat eivät välttämättä enää olleet kiinnostuneita raittiusasian ajamisesta. Olihan kieltolakikin jo voimassa. Vanha suomenkielinen siirtolaispolvi puolestaan vanheni ja väheni, joskin vielä 1920-luvulla oli paljon elinvoimaisia suomalaisia yhteisöjä. Amerikkalaistunut toinen ja kolmas suomalaispolvi ei enää tuntenut mielenkiintoa raittiusseuroja kohtaan. Toisesta ja kolmannesta suomalaispolvesta on huomioitava se, että avioliittoja solmittiin yli etnisten rajojen, joten suomalaisuus ei välttämättä jatkunut heidän keskuudessaan. Lisäksi Veljeysseuran aatteellinen sisältö tuskin vetosi 1920-luvun amerikansuomalaiseen nuoriin.⁹⁰

Suomalaisten siirtolaisten määrä on ollut Pohjois-Amerikassa moniin muihin siirtolaisryhmiin verrattuna varsin vähäinen. Tämän vuoksi he eivät juuri ole voineet vaikuttaa asioiden kulkuun Yhdysvalloissa. Suomalaiset ovat joutuneet muuttamaan ympäristön vaatimusten mukaan.⁹¹ Amerikansuomalaisen raittiusliikkeen alkuaikojen suuret

⁸⁸ Kalle T. Hanhisalo., ”Varokaa vaaroja!” (art.). RK 1931.

⁸⁹ <https://www.history.com/topics/immigration/us-immigration-since-1965>. Luettu 19.09.2022.

⁹⁰ Kero 1997, 57–66; Hummasti 2014, 102–103.

⁹¹ Kero 1997, 363.

jäsenluvut johtuivat useista eri syistä. Siirtolaisten näkökulmasta raittiusseurojen kaltaisten yhdistysten avulla oli mahdollista paitsi ylläpitää suomalaista identiteettiä uudessa ympäristössä, myös integroitua paremmin amerikkalaiseen yhteiskuntaan. Järjestöelämän ylläpitämät monipuoliset kulttuuriharrastukset ja -tapahtumat (esim. teatteri, tanssit, urheilutapahtumat jne.) muodostivat tärkeän kanssakäymisen väylän siirtolaisten omista etnisissä ryhmissä ja niiden ulkopuolella. Ensimmäiset amerikansuomalaisten perustamat yhdistykset olivat raittiusseuroja,⁹² joten luonnollisesti niillä oli suuri merkitys amerikkansuomalaisten sopeutumisen kannalta.

Rantasen mukaan siirtolaisuuden alkuvaiheessa yhdistykset tarjosivat mahdollisuuden sosiaaliseen kanssakäymiseen, harrastuksiin ja muuhun yhteistoimintaan. Raittiusyhdistysten oheen muodostuneet aktiviteetit tarjosivat vastapainoa raskaalle työlle ja välineitä selvittää vieraan ympäristön asettamista haasteista. Yhdistystoiminta loi yhteenkuuluvuudentunnetta ja samalla se tarjosi ihmisille mielekästä tekemistä.⁹³

Toiseksi suurimmaksi epäonnistumiseksi katsottiin kasvatuksellisen raittiustyön jääminen liian vähälle huomiolle.⁹⁴ Kun kasvatuksesta puhutaan epäonnistumisena, on muistettava, että alkoholivalistus on kohdistettua viestintää. Kasvatuksesta puhuttaessa kohderyhmäksi valikoitui usein naiset ja varsinkin äidit. Raittiuskansan kalentereiden alkoholivalistukselle tyypillinen piirre oli perheteema, joten perheeseen vetoaminen ei ole mitenkään poikkeuksellista. Alkoholien katsottiin luovan uhkaa perhesovulle. Perheteeman yhteydessä otetaan esille myös lasten asema alkoholiperheissä. Vanhempien alkoholinkäytön katsotaan heikentävän lasten asemaa merkittävästi. Lisäksi teksteissä pelättiin kasvatustavasta unohtumista, sillä kirjoittajat kokivat, että alkoholia käyttävät vanhemmat eivät kykene kasvattamaan lapsiaan kunnolla. Kirjoittajat kokivat, että raittiuskasvatukseen tulisi panostaa enemmän.⁹⁵

⁹² Rantanen 2017, 40–41.

⁹³ Rantanen 2017, 56–57.

⁹⁴ Ks. Kuva 2.

⁹⁵ M.E.M., ”Voidaanko iltamatoimintaa pitää hyväksyttävänä valistusseurain työmuotona” (art.). RK 1918; Hirvonen J., ”Raittiustyötä lastemme keskuudessa” (art.). RK 1918; M.E.M., ”Miten nuoriso on terästettävä epäsiivellisuuden kiusauksia voittamaan” (art.). RK 1918; Manner M., ”Sana ajallansa” (art.). RK 1918; Perttula M., ”Siveellisyytasoamme kohottamaan” (art.). RK 1920; Hamina H., ”Uusia suuntia alottamaan” (art.). RK 1920; Johanson M., ”Mihin suuntaan nykyajan raittiustyötä olisi ohjattava?” (art.). RK 1921; Ollila J.L., ”Vähän velvollisuksistamme.” (art.). RK 1922. Turkka., ”Oman tupamme eteinen olisi puhdistettava.” (art.). RK 1928. Kalle T. Hanhisalo., ”Varokaa vaaroja!” (art.). RK 1931. M. P.-M., ”Katsaus aattemme aloille.” (art.) RK 1930.

Vastuu kotien raittiudesta vieritettiin tyypillisesti naisten hartioille. Ehdoton raittius esitetään naisten velvollisuutena. Kirjoittajien mukaan naisten tulisi huolehtia kotien raittiudesta siten, että he eivät suostu juomareiden vaimoiksi. Tutkielmani ulkopuolelle jääneissä tarinoissa usein esitettiin varoittavia esimerkkejä siitä, mitä seuraisi juomarimiehen kanssa avioitumisesta.⁹⁶ Kaartisen ja Sääskilahden mukaan Suomessa on perinteisesti ajateltu, että naisen tehtävänä on rajoittaa miehensä juomista ja siten toimia moraalin ja perheensä edun vartijana. Mikäli nainen ei toimisi edellä mainitulla tavalla, pidettiin häntä vastuuttomana.⁹⁷ Tulokseni siis vahvistavat Kaartisen ja Sääskilahden jo aiemmin esille tuomia tuloksia naisten rooleista raittiuskasvattajina.

Raittiuskansan kalentereiden kirjoituksissa näkyikin herännyt huoli nuorison siveystasosta. Kirjoittajat pohtivatkin keinoja lujittaa nuorison siveystasoa. Parhaaksi keinoksi katsottiin yleisen mielipiteen valveuttaminen siten, että epäsiveellisyyttä ei pidettäisi luonnollisena ja välttämättömänä. Lisäksi nuorisolle haluttiin tehdä selväksi epäsiveellisen elämän huonot seuraukset. Samalla pitäisi pitää huolta, että lapsille ja nuorille kerrotaan sellaisista elämän tavoista, joilla näitä kiusauksia kykenisi vastustamaan.⁹⁸ Koska kieltolaki ei raitistanut yhteiskuntaa, ja nuoret vieraantuivat raittiusseurojen toiminnasta, koettiin kasvatuksellinen raittiustyö epäonnistuneeksi. Kasvatuksellinen raittiustyö koettiin merkittäväksi tekijäksi raittiin yhteiskunnan taustalla, joten tämän vuoksi kirjoittajien kesken vallitsi selkeä konsensus kasvatuksellisen raittiustyön tärkeydestä.

Väkijuomaliike on iskenyt kyntensä nuorisoon. Se koettaa saada sitä myrkytetyksi sielultaan ja ruumiiltaan, jotta se olisi orjaksi valmis ja valmis pyyhkäisemään raittiustyön saavutuksen, kieltolain olemattomiin. Teoria sanoo meille, että meidänkin pitäisi vaikuttaa nuorisoon, ja heikkoja

⁹⁶ Ks. A.E.A., ”Elli” (art.). RK 1918; Anonyymi, ”Hän ei tiennyt parempaa” (art.). RK 1919; H.H., ”Pul-lohan se olisi” (art.). RK 1920; Vuoti R., ”Satakieli” (art.). RK 1921; Toivo A., ”Raittiuslupaus” (art.). RK 1922; Potti K., ”Ylpeä Siiri” (art.). RK 1922; Elsa., ”Koti ja avioliitto” (art.). RK 1922.

⁹⁷ Kaartinen 2011, 169–181; Sääskilahti 2006, 84–87.

⁹⁸ M.E.M., ”Voidaanko iltamatoimintaa pitää hyväksyttävänä valistusseurain työmuotona” (art.). RK 1918; Hirvonen J., ”Raittiustyötä lastemme keskuudessa” (art.). RK 1918; M.E.M., ”Miten nuoriso on terästettävä epäsiveellisyyden kiusauksia voittamaan” (art.). RK 1918; Manner M., ”Sana ajallansa” (art.). RK 1918; Perttula M., ”Siveellisyytasoamme kohottamaan” (art.). RK 1920; Hamina H., ”Uusia suuntia alottamaan” (art.). RK 1920; Johanson M., ”Mihin suuntaan nykyajan raittiustyötä olisi ohjattava?” (art.). RK 1921; Ollila J.L., ”Vähän velvollisuksistamme.” (art.). RK 1922. Turkka., ”Oman tupamme eteinen olisi puhdistettava.” (art.). RK 1928. Kalle T. Hanhisalo., ”Varokaa vaaroja!” (art.). RK 1931. M. P.-M., ”Katsaus aattemme aloille.” (art.) RK 1930.

*yrityksiä olemme tehneetkin, mutta hitaasti näyttää työmme siinä suhteessa edistyvän.*⁹⁹

Yllä oleva ote havainnollistaa kirjoittajien suhtautumista alkoholin puolestapuhujiin. Eri-tyisesti nuorison koettiin olevan vaarassa, ja kasvatuksellisen raittiustyön merkitystä painotetaan. Kirjoittaja päätyy kritisoimaan raittiusliikkeen kasvatuksellisen raittiustyötä, sillä hän kokee sen edistyvän heikosti. Hummastin mukaan useat suomalaiset vanhemmat katsoivat, että toisen polven amerikansuomalaisten amerikkalaistumisen oli osoitus moraalin laskusta ja kasvatuksen epäonnistumisesta. Vanhemmille amerikansuomalaisille raittiusliikkeestä tuli tapa pelastaa nuoriso. Joillekin se tarkoitti hyvän esimerkin tarjoamista siten, että aikuisia vaadittiin luopumaan alkoholista.¹⁰⁰

On huomioitava, että raittiusseuraan liittyäkseen ei tarvinnut omata alkoholiongelmia. Useat jäsenet liittyivät toimintaan, koska he kokivat raittiusseurojen edustaman aatemaailman ja arvot omikseen. Alkoholista pidättäytymisen ohella raittiusseuroissa yleisesti tähdennettiin hyvän käytöksen merkitystä. Jäsenien tuli käyttää huoliteltua kieltä, noudattaa hyviä tapoja ja elää muiltakin osin siveästi. Veljeysseurassa siveydellä tarkoitettiin soveliasta seksuaali- ja sukupuolikäyttäytymistä sekä säädyllistä, sopusuhtaista ja korrek-tia elämäntapaa. Veljeysseuran siveyskäsitys olikin ilmeisen konservatiivinen ja uskonnollinen. Amerikansuomalaisten raittiusseurojen toimintaan liittyikin paljon uskonnollisia piirteitä. Raittiusseurojen yhteydet paikallisiin suomalaisseurakuntiin vaihtelivat aina hyvistä suhteista jopa tiiviiseen yhteistoimintaan. Joillakin paikkakunnilla kirkon ja raittiusseuran yhteistoiminta oli niin tiivistä, että ne olivat käytännössä yksi ja sama asia.¹⁰¹

Yhteistyötä tehtiin myös amerikansuomalaisen kristillisen kirkon kanssa, sillä amerikansuomalaisen raittiusliikkeen tukena oli Suomi-Synodin¹⁰² papisto. He toimivat esimerkiksi puhujina tapaamisissa ja auttoivat raittiusjulkaisujen toimintaa kirjoittamalla niihin artikkeleita.¹⁰³ Lisäksi Raittiuskansan kalenterin painaja Suomalainen Luterilainen Kustannusliike oli tutkittavalla ajanjaksolla Suomi-Synodin omistuksessa. Veljeysseura melko vanhoillisena järjestönä suhtautuikin ilmeisen myönteisesti uskontoa kohtaan. Veljeysseuran vuoden 1920 käsi- ja sääntökirjassa määritelläänkin, että järjestö toimii

⁹⁹ Heikki Karhu., ”Käytännöllisiin toimiin” (art.). RK 1932.

¹⁰⁰ Hummasti 2014, 102–103.

¹⁰¹ Pitkänen ja Sutinen 2014, 173.

¹⁰² Suomi-Synodi eli Amerikan Suomalainen Evankelis-luterilainen Kirkko oli amerikansuomalaisten perustama luterilainen kirkko. Amerikansuomalaisten kolmesta luterilaisesta pääsuuntauksesta se oli merkittävin. Pitkänen & Sutinen 2014, 164–166.

¹⁰³ Holmio 2001, 268.

vakavalla kristillissiveellisellä pohjalla. Veljeysseuraan kuuluneiden raittiusseurojen toiminnassa uskonnollisuus näkyi esimerkiksi keskusjärjestön antamassa kokouskaavassa, johon kuului useita rukouksia ja virren veisuuta.¹⁰⁴

Ensimmäisen siirtolaispolven ikääntyminen ja kykenemättömyys houkutella nuorta väkeä raittiusliikkeeseen tarpeeksi suurin joukoin oli kieltolain ja kilpailevien aatteiden ohella keskeinen tekijä jäsenkadossa.¹⁰⁵ Raittiusseurojen ja jäsenien laskusuunnasta huolimatta amerikansuomalaisen raittiusliikkeen toiminta ei kuitenkaan loppunut kokonaan. Toiminta jatkui aina 1970-luvulle, mutta raittiusliikkeen toiminnan aktiivisuus oli heikkoa verrattuna 1900-luvun alun toiminnan huippuvuosiin.¹⁰⁶

Edellä mainitun kieltolain, tanssien ja ”ajan hengen” lisäksi jäsenkatoon ja aktiivisuuden laskuun vaikuttivat useat muut seikat. Vaikka täysin tarkkaa selvyyttä raittiusliikkeen alamäen ajankohdasta ei ole, esittää Reino Kero amerikansuomalaisen raittiusliikkeen taantumien alkupisteeksi vuodet 1910–1911. On mahdollista, että taantuma alkoi aiemmin, sillä raittiusliike sai kilpailijan sosialistisesta työväenliikkeestä. Työväenliike piti raittiusaatetta tärkeänä, mutta se ei hyväksynyt pappien johtamaa toimintaa. Varsinkin vanhoillisemmalla Veljeysseuralla oli tiiviit suhteet luterilaiseen kirkkoon ja yleensä uskontoon. Työväenliike ajoi myös raittiusaatetta, mutta pohjimmiltaan eri syistä kuin raittiusliike. Sosialistit näkivät alkoholinkäytön kapitalistisen talousjärjestelmän tuloksena, joka tarkoituksena oli tuottaa voittoja porvaristolle. Raittiusliikkeessä alkoholismi puolestaan nähtiin yksilön moraalisenä heikkoutena.¹⁰⁷

Veljeysseuran piirissä asetelma säilyi samana, mutta työväenliikkeen voimistuttua monissa liberaalimman siiven raittiusseuroissa tapahtui vähittäinen muuntuminen työväenyhdistyksiksi. Sosialistien ja raittiusliikkeen välit olivat ainakin jossakin määrin jännitteiset, sillä sosialistit hankkivat itselleen raittiusliikkeen toimitiloja. Sosialistit valtasivat raittiusseurojen haaleja¹⁰⁸ siten, että sosialistit liittyivät ensin jäseniksi raittiusseuroihin. Haalit otettiin sosialistien käyttöön, mikäli he onnistuivat muodostamaan enemmistön. Raittiusseurat saattoivat hajota myös sisäisiin ristiriitoihin, kun osa jäsenistä omaksui työväenliikkeiden aatteita. Tarkkaa lukua siitä, kuinka paljon haaleja sosialistit onnistuivat

¹⁰⁴ Käsi- ja sääntökirja 1920, 3–40.

¹⁰⁵ Kostiainen 1983, 73.

¹⁰⁶ Holmio 2001, 268; Kero 1997, 64–65; Kostiainen 1983, 73.

¹⁰⁷ Kero 1997, 62–64; Hummasti 2014, 100–101.

¹⁰⁸ Haali on sali tai seurojentalo, joissa amerikansuomalaiset järjestivät yhteisiä tapaamisia, kokouksia ja juhlia. Pitkänen & Sutinen 2014, 94.

saamaan raittiusmiehiltä. Arvioiden mukaan haaleja siirtyi sosialisteille eniten Yhdysvaltain länsiosissa, esimerkiksi Idahon, Utahin, Coloradon ja Wyomingin osavaltioissa raittiusseurat katosivat 1910-luvulla.¹⁰⁹

Yksi keskeinen Veljeysseuran tavoite oli siirtosuomalaisten keskinäinen yhteenliittyminen. Lisäksi Veljeysseuran päämääränä oli yhdistää koko suomalainen siirtolaisryhmä veljelliseen yhteistyöhön raittiusasian merkeissä. Yhteistyö kuitenkin tuotti amerikkansuomalaisille vaikeuksia. Se näkyi esimerkiksi työväenliikkeen kehityksestä, jonka myötä alkoi amerikkansuomalaisten entistä voimakkaampi kahtiajakautuminen ”kirkkosuomalaisiin” ja ”punaisiin”.¹¹⁰ Molempien ryhmien tavoitteissa säilyi kuitenkin jäsenistönsä sivistäminen monipuolisen harrastustoiminnan avulla. Veljeysseuran tavoin amerikkansuomalaisten sosialistien keskuudessa vaadittiin koko maan kattavaa kieltolakia. Veljeysseuran jäsenkadon yhdeksi syyksi nousee ainakin Yhdysvaltain länsiosan osalta sosialismin suosion kasvu.

Työväenliikkeen nousu ei näkynyt tutkittavalla ajanjaksolla kovinkaan merkittävästi. Voi olla, että työväenliikkeestä keskusteltiin enemmän päivälehdissä. Sosialisteihin suhtautuminen harvoissa kirjoituksissa kuitenkin oli aina kielteistä. Nimimerkin A.W.H. kirjoittama artikkeli ”Joko vihdoinkin selvillä vesillä” kritisoi työväestön journalismia nostaten esille Veljeysseuran ja työväenliikkeen mahdollisen vastakkainasettelun. Kirjoittajan mukaan työväen toimittajien joukossa on ”väkijuomien ihailijoita”, jotka työväestön syyllisyydessä alkoholin väärinkäyttöön lieventävät asiaa syyttämällä esimerkiksi ”pirullista yhteiskuntaa”. Kirjoitus nostaa kuitenkin esille työväestön parissa tapahtunutta raittiuden eteenpäin viemistä ja antaa lopulta tunnusta työväestölle. Voisi tulkita, että kirjoittajan mielestä työväestö toki tunnustaa raittiuden merkityksen, mutta he eivät tee tarpeeksi aatteen edistämiseksi. Kirjoittajan mukaan kehitystä parempaan suuntaan on kuitenkin ollut havaittavissa, ja kirjoituksen lopussa toivotaan yhteistyötä ja aktiivisempaa otetta raittius-työhön.¹¹¹

Nouskoon raittiita tuulahduksia kerran vielä läpi koko maan suomalaisen työväestön, ja saatattakoon meille vielä muistiimme se kasvatuksellinen raittiustyö, joka meiltä on luisunut pois kuluneina vuosina. Jos

¹⁰⁹ Kero 1997, 62–64; Hummasti 2014, 100–101.

¹¹⁰ Kostainen 1983, 91–92.

¹¹¹ A.W.H., ”Joko vihdoinkin selvillä vesillä.” (art.). RK 1929.

*kommunistiset naisjärjestöt tulisivat mukaamme, olisi voitettu raittiusasialle määräämätön voitto.*¹¹²

Raittiuskansan kalentereiden kirjoituksissa nousee esille myös luottamuksen puute lainvalvoja kohtaan, joiden katsottiin olevan ”viinatrusterien kätyreitä”. Raittiusväkeä kritisoidaan lain valvonnan jättämisestä pelkästään hallituksen harteille. Täten aktiivinen raittiustoiminta oli yhä amerikansuomalaisten keskuudessa perusteltua kieltolain voimaantuloa huolimatta. Raittiusliikkeen mielestä yleinen mielipide pitäisi saada hereille ja täten kansa valvoisi viranomaisten toimia.¹¹³

Veljeysseuran voi katsoa jossakin määrin onnistuneen amerikansuomalaisten yhdistämisessä ja sopeuttamisessa uuteen maahan. Toisaalta Raittiuskansan kalentereissa katsottiin järjestön epäonnistuneen yhteistyössä. Yhdysvalloissa oli useita raittiusliittoja ja keskusjärjestöjä johtuen osin eri näkemyksistä ja maan suuresta koosta. Yhteistyö näiden liittojen ja järjestöjen välillä ontui, joten Veljeysseuran tavoite kaikkien suomalaisten siirtolaisten veljellisestä yhteistyöstä raittiusasian merkeissä epäonnistui.¹¹⁴

Yhteenveto

Tässä pääluvussa perehdyin Veljeysseuran onnistumisiin ja epäonnistumisiin. Onnistumisia lähestyin seuraavien kysymysten kautta: Miksi kieltolain koettiin onnistuneen? Millä tavoilla kieltolakia puolusteltiin? Raittiuskansan kalenterin kirjoittajat kokivat kieltolain onnistuneen vahvimmin yhteiskunnan raitistamisessa, sillä siitä kirjoitettiin 42 artikkelissa. Kieltolaki edisti kirjoittajien mukaan raittiutta, sillä lain katsottiin vähentäneen alkoholiongelmia määrää. Kirjoittajat hahmottivat alkoholin käyttöä oman henkilökohtaisen kokemuksensa ja näkemyksensä perusteella. Oman elinpiirin koettiin muuttuneen raittiimmaksi, sillä kaduilta puuttui julkijuopot. Useat raittiuskansan kalenterin kirjoittajat eivät vaivautuneet perustelemaan näkemyksiään, vaan raittiustilanne todettiin selviönä.

¹¹² A.W.H., ”Joko vihdoinkin selvillä vesillä.” (art.). RK 1929.

¹¹³ Turkka., ”Oman tupamme eteinen olisi puhdistettava.” (art.). RK 1928. Kalle T. Hanhisalo., ”Varokaa vaaroja!” (art.). RK 1931. M. P.-M., ”Katsaus aatteemme aloille.” (art.) RK 1930.

¹¹⁴ Kero 1997, 65–66.

Lisäksi raittiutta puolustettiin erilaisten tilastojen kautta. Esimerkiksi juopumusrikostilastoja ja tulli- ja poliisitakavarikoihin jääneitä laittomia alkoholimääriä käytettiin todisteina kieltolain toimivuudesta. Kieltolain toimivuutta puolustettiin Raittiuskansan kalentereissa myös siten, että raittiustilannetta voitiin verrata ajassa joko menneisyyteen ennen kieltolaki tai sitten myös kuviteltuun tai odotettavissa olevaan tulevaisuuteen, mikäli kieltolaki purkautuisi. Vertailua tehtiin myös muunmaalaisiin, jolloin suomalaisten alkoholinkäytön koettiin olevan kielteisempää. Nämä tulokset vahvistavat ja täydentävät Sääskilahden ja Kaartisen tuloksia suomalaisesta kieltolakikeskustelusta. Tutkielmassani ilmi nousi vertailussa esiintyvä amerikansuomalaiselle raittiusväelle tyypillinen piirre eli raittiusliikkeen alkuaikojen yhteishengen ja aktiivisuuden haikaileva muistelu.

Kieltolain toimivuutta puolustettiin myös talouden kautta. Kirjoittajien mukaan työttömyys oli kieltolain jälkeen vähentynyt. Kirjoittajien kokemuksen mukaan työllisyyden kasvua todistivat erilaiset tilastot sekä omat havainnot siitä, että kaduilta puuttuivat työttömien joukot. Toisena merkittävänä taloudellisena hyötynä pidettiin säästöjen lisääntymistä. Kansantalouden katsottiin hyötynä alkoholien poissaolosta, sillä näin työntekijät olisivat työkykyisempiä ja sota-aikana arvokasta viljaa säästyisi. Lisäksi alkoholiin käytetyt varat kyettiin kirjoittajien mukaan nyt laittamaan säästöön. Säästäväisyys ja isänmaallisuus ovatkin suomalaiselle alkoholivalistukselle tyypillisiä piirteitä kansantaloudellisissa painotuksissa.

Kieltolaki toimi kirjoittajien mukaan myös siirtosuomalaisten kunnian, maineen ja moraalin palauttajana. Tutkielmani vahvistaa ja osin täydentää Reino Keron ja Paul Hummastin tuloksia siitä, että amerikansuomalaiselle raittiusliikkeelle kunnia, maine ja moraalit olivat tärkeitä perusteluja kieltolain toimivuudelle. Kieltolain voimaantumisen katsottiin kohottavan suomalaisten kunniaa ja korjaavan suomalaisten vahingoittuneen siveellisen maineen.

Veljysseuran epäonnistumisia lähestyin seuraavien kysymysten kautta: Mitkä asiat koettiin epäonnistumisiksi Raittiuskansan kalentereissa? Miksi nämä asiat koettiin epäonnistumisiksi? Jäsenkato ja aktiivisuuden lasku koettiin kirjoittajien keskuudessa merkittävimmäksi epäonnistumiseksi. Sitä käsiteltiin jopa 44 artikkelissa. Amerikansuomalaisen raittiusliikkeen jäsenkato ei ollut pelkästään heille ominainen piirre, vaan jäsenkato tapahtui yleisesti yhdysvaltalaisissa raittiusliikkeissä kieltolain voimaantumisen jälkeen. Kansallisen kieltolain voimaantumisen myötä iso osa raittiusliikkeen työntekijöistä koki työn

tehdyksi ja jätti liikkeen, jättäen näin suuremman vastuun raittiusseurojen työstä jäljelle jääneille jäsenille. Kieltolain voimaantulon koettiin siis olevan yksi keskeinen tekijä jäsenkadon taustalla. Tulokseni vahvistavat Holmion, Keron ja Virtasen samankaltaisia tuloksia siitä, että amerikansuomalainen raittiusliike eli 1920-luvulle tultaessa toimintansa hiipumisen aikaa.

Jäsenkato ei jäänyt Raittiuskansan kalentereissa huomioimatta. Yhtenä syynä jäsenkadolle pidettiin nuorison vaatimuksille suostumista. Amerikansuomalaisen raittiusliikkeen keskeisin kiistakapula oli vapaa-ajan viettoon liittyneet kysymykset. Veljeysseura ajoi konservatiivista linjaa, jossa esimerkiksi uhkapelejä ja tansseja ei pidetty sopivina vapaa-ajan vieton tapoina. Jäsenkadon koettiin johtuvan myös jazz-musiikin ja autojen yleistymisestä, joiden koettiin vievän nuorison huomion muualle. Amerikansuomalainen raittiusliike oli pitkälti ensimmäisen polven amerikansuomalaisten harteilla, joten toisen polven amerikansuomalaisten jättäytyminen pois toiminnasta koettiin ymmärrettävästi merkittävänä epäonnistumisena.

Toinen keskeinen epäonnistuminen oli kasvatuksellisen raittiustyö, jossa kirjoittajien kohderyhmäksi valikoitui usein naiset ja varsinkin äidit. Alkoholivalistukselle tyypillistä on perheteema, sillä alkoholin katsottiin luovan uhkaa perhesovulle. Perheteemalla pyritään vaikuttamaan vanhempiin, sillä vanhempien alkoholinkäytön katsotaan heikentävän lasten asemaa merkittävästi. Lisäksi teksteissä pelättiin kasvatusvastuun unohtumista, sillä kirjoittajat kokivat, että alkoholia käyttävät vanhemmat eivät kykene kasvattamaan lapsiaan kunnolla. Kasvatuksellinen raittiustyö koettiin epäonnistuneeksi, koska toisen polven amerikansuomalaiset nuoret vieraantuivat raittiusseurojen toiminnasta ja yhteiskunta ei raitistunut kieltolain avulla.

Jäsenkadon, aktiivisuuden laskun ja kasvatuksellisen raittiustyön lisäksi kirjoittajat kokivat epäonnistuneensa amerikansuomalaisten yhteenliittymisessä, mikä näkyi sosialismin suosiossa ja lainvalvojen epäonnistuneessa kieltolain valvomisessa. Veljeysseurassa tavoiteltiin siirtosuomalaisten yhteenliittymistä. Sosialismin suosio jakoi amerikansuomalaisia ”kirkkosuomalaisiin” ja ”punaisiin”, joten siirtosuomalaisten laajempi yhteenliittymisen jäi haaveeksi. Vaikka työväenliike ajoikin raittiutta, muodosti se Veljeysseuralle kilpailijan, joka oli osasy jäsenkadolle. Tämän vuoksi konservatiivinen ja uskonnollinen Veljeysseura suhtautui sosialisteihin kielteisesti.

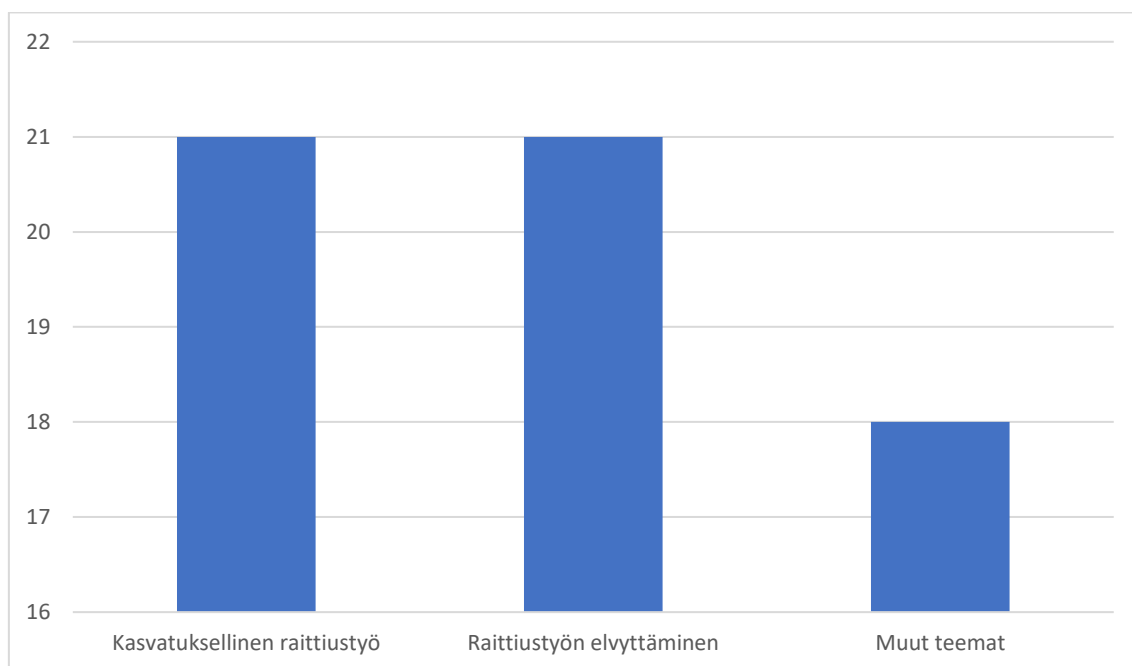
Raittiuskansan kalentereiden kirjoituksissa raittiusväkeä kritisoitiin myös lain valvonnan jättämisestä pelkästään hallituksen harteille. Täten aktiivinen raittiustoiminta oli yhä amerikansuomalaisten keskuudessa perusteltua kieltolain voimaantulosta huolimatta. Amerikansuomalaisen raittiuliikkeen mielestä yleinen mielipide piti saada hereille. Yleisen mielipiteen herättyä kansa valvoisi viranomaisten toimia, sillä he ymmärtäisivät kieltolain merkityksen.

2. Raittiustyön kehittäminen Raittiuskansan kalentereissa vuosina 1917–1933

2.1. Kasvatuksellista raittiustyötä ja raittiustyön elvyttämistä – Kirjoitusten määrällinen esiintyvyys Raittiuskansan kalentereissa vuosina 1917–1933

Kun Yhdysvaltain raittiusväki sai haluamansa kansallisen kieltolain voimaan 1920-luvulla, oli raittiustyön kannalta tärkein juridinen tavoite saavutettu. Lain valvonta kuitenkin tuotti viranomaisille vaikeuksia, ja alkoholia käytettiin yhä. Kieltolakia kritisoitiinkin koko lain voimassaolon aikana vahvasti, joten tarve raittiustyön kehittämiseksi ei poistunut. Tämä näkyi Veljeysseuran Raittiuskansan kalentereissa, joissa raittiustyön kehittämisestä keskusteltiin koko tutkittavan ajanjakson aikana. Tässä pääluvussa käsittelen seuraavia kysymyksiä: Miten Veljeysseuran raittiustyötä haluttiin kehittää Raittiuskansan kalentereissa? Miksi raittiustyötä haluttiin kehittää juuri näillä tavoilla?

Alla oleva kuva havainnollistaa, kuinka monessa artikkelissa puhuttiin mistäkin raittiustyön kehittämisen teemasta. Raittiuskansan kalentereissa raittiustyön kehittämisen teemat jaoin kolmeen kategoriaan: Kasvatukselliseen raittiustyöhön, raittiustyön elvyttämiseen sekä muihin teemoihin.

Kuva 3. Raittiustyön kehittämisen teemat lukumäärällisesti Raittiuskansankalentereiden artikkeleissa vuosina 1918–1934.

Kasvatuksellista raittiustyötä sekä raittiustyön elvyttämistä käsiteltiin molempia 21 artikkelissa. Kasvatuksellista raittiustyötä pidettiin yhtenä merkittävänä epäonnistumisena Veljeysseuran piirissä, joten ei ole yllättävää, että kasvatuksellisen raittiustyön kehittämisen katsottiin elvyttävän amerikansuomalaisen raittiiusliikkeen uuteen nousuun. Nuorison katsottiin edustavan liikkeen tulevaisuutta, joten siihen oli syytä panostaa. Kasvatuksellisesta raittiustyöstä kirjoiteltiin tasaisesti koko tutkittavan ajanjakson aikana eikä merkittäviä ajallisia poikkeamia ole havaittavissa. Raittiiusliikkeen uudesta noususta haaveiltiin läpi tutkittavan ajanjakson, joten ei ole yllätys, että kasvatuksesta kirjoitettiin tasaisesti.

Raittiustyön elvyttäminen herätti yhtä paljon keskustelua kuin kasvatuksellinen raittiustyö, sillä sitä käsiteltiin 21 artikkelissa. Useissa artikkeleissa kasvatuksellista raittiustyötä sekä raittiustyön elvyttämistä käsiteltiin rinnakkain. Jäsenkato ja aktiivisuuden lasku oli Veljeysseuran merkittävin epäonnistuminen¹¹⁵, joka selittää osittain raittiustyön elvyttämiseen liittyvien artikkelien lukumäärää. Amerikansuomalaisen raittiiusliikkeen pitikin kyetä keksimään, miten raittiustyö elvytettäisiin uuteen nousuun. Vuosien 1918–1925 Raittiuskansan kalentereissa raittiustyön elvyttämisestä oli 9 artikkelia ja vuosien 1926–1934 kalentereissa 12 artikkelia. Raittiustyön elvyttämisestä keskusteltiin siis hieman enemmän tutkittavan ajanjakson loppupuoliskolla. Tämä voi osin selittyä esimerkiksi amerikansuomalaisen raittiiusliikkeen 1920-luvun puolivälissä saavuttamalla raittiustyön hetkellisellä elpymisellä.¹¹⁶ Toisaalta myös lähestyvä kieltolain kumoaminen, jäsenkato, siirtolaisvirtojen kuihtuminen ovat olleet omiaan lisäämään keskustelua raittiustyön elvyttämisestä.

Muita raittiustyön kehittämisen teemoja käsiteltiin 18 artikkelissa. Muihin teemoihin kuuluivat esimerkiksi valistuskirjallisuus, politiikka ja tiede. Yhdistin nämä teemat muihin teemoihin, koska mikään edellä mainituista teemoista ei noussut merkittävästi ylitse muiden. Valistuskirjallisuutta raittiustyön kehittäjänä käsiteltiin usein vuosikertomuksissa muutamaa artikkelia lukuun ottamatta. Tässä taustalla voi olla myös taloudelliset motiivit, sillä aktiivisena julkaisijana tunnettu Veljeysseura ei ollut tutkittavalla ajanjaksolla varakas järjestö. Yllättävän vähälle huomiolle jäänyt teema oli politiikka, jota käsiteltiin

¹¹⁵ Ks. Kuva 2.

¹¹⁶ Ilmonen 1931, 232.

vain viidessä artikkelissa.¹¹⁷ Kieltolaki ajettiin voimaan politiikan voimin, joten politiikan olisi voinut ajatella olevan keskeisempi teema raittiustyön kehittämisessä.

2.2. Kasvatuksen kautta raittiuden ylevä periaate jälleen eläväksi

Raittiustyön kehittämistä lähestyttiin Raittiuskansan kalentereissa useimmiten kasvatuksen kautta. Kasvatuksellinen raittiustyö koettiin tutkittavalla ajanjaksolla toiseksi suurimmaksi epäonnistumiseksi kirjoittajien joukossa, joten on ymmärrettävää, että kasvatukseen haluttiin panostaa. Lapsille ja nuorille haluttiin opettaa Veljeysseuran mukaiset arvot ja käyttäytymistavat. Tätä tarkoitusta varten perustettiin lapsille suunnattuja raittiuskouluja.

Ensimmäiset raittiuskoulut perustettiin vuonna 1905. Alkuinnostuksen vallassa niin sanottuja toivonliittoja syntyi ainakin Veljeysseuran vahvimmissa alueilla Michiganissa ja Minnesotassa. Ne olivat lapsille suunnattua raittiusseuratoimintaa, joiden toiminta oli yhteydessä kirkkoon. Yhteys kirkkoon ja uskontoon näkyi siten, että niitä pidettiin lauantaisin, jottei se häiritsisi sunnuntain pyhäkoulutoimintaa. Lapsille ja nuorille järjestetty toiminta hiipui 1900-luvun ensimmäisen vuosikymmenen aikana. Tähän syynä oli ilmeisesti johtajien ja opettajien jatkuva puute.¹¹⁸

Raittiustyöstä lasten parissa ei täysin luovuttu, vaikka sitä järjestettiin varsinkin vähän 1910-luvun lopulla ja 1920-luvun alussa. Raittiustyötä harjoitettiin lasten parissa edellä mainittujen toivonliittojen kautta. Nimestä on huomattavissa se, että lapset ja nuoret nähtiin yhteiskunnan sekä Veljeysseuran tulevaisuutena. Raittiusseuroille annetut nimet kuvasivatkin suuria tavoitteita, toiveikkuutta sekä raittiusr romantiikkaa, jonka merkeissä lähdettiin liikkeelle.¹¹⁹ Toivonliittojen tarkoituksesta kirjoitettiin seuraavasti vuoden 1918 Raittiuskalenterissa:

Toivonliittojen tarkoituksena on kasvattaa lapsiimme ja nuorisoomme niiden pienuudesta alkaen käsitys ja tietoisuus siitä, että alkoholi on myrkyä

¹¹⁷ Ks. Tiura V., ”Kansallisen Kieltolain kehitys ja merkitys” (art.). RK 1919; Anonyymi, ”Koko maailmaa käsittävän Kieltolakitaistelun kehitys” (art.). RK 1921; M.P.M., ”Onko väkijuomaliike voittanut?” (art.). RK 1926; K.A., ”Tarmokasta työskentelyä tarvitaan” (art.). RK 1926.

¹¹⁸ Virtanen 1986, 152.

¹¹⁹ Kero 1997, 58; Hummasti 2014, 103.

*ja sen käyttämisellä turmelee ihminen itsensä aineellisesti ja henkisesti. Tällaista käsitystä tulisi selvittää lapsille yksinkertaisen ja havainnollisen opetuksen kautta.*¹²⁰

Kasvatuksellista raittiustyötä pyrittiin tekemään myös kotiopintojen kautta järjestämällä niitä raittiusseurojen yhteyteen. Raittiuskansan kalentereiden vuosikertomuksissa kotiopetuksen järjestämiseen otettiin varsinkin tutkittavan ajanjakson aikana usein kantaa. Vuoden 1921 kalenterissa kotiopintojen kerrotaankin alkaneen. Opintojen järjestäjäksi pyydettiin Ivar Ahonen, joka aloitti kiertelevänä Veljeysseuran ja Minnesotan raittiusliiton¹²¹ lähettiläänä. 1922 vuosikertomuksessa kerrotaan Ahosen reissun olleen menestyksenkäs. Kuitenkin samassa kirjoituksessa mainitaan kotiopetuksen käynnistämisen olleen ongelmallista. Aktiivisten johtajien ja opettajien puute vaivasi myös kotiopetuksen käynnistämistä. Tutkittavalla ajanjaksolla vuosikertomuksissa ei ole enää vuoden 1922 jälkeen mainintoja kotiopetuksesta.¹²²

Näyttäisi siltä, että Veljeysseuran yritys käynnistää kotiopetus epäonnistui juuri aktiivisten henkilöiden puutteen vuoksi. Vuosien 1919–1922 vuosikertomuksissa valiteltiin aktiivisten henkilöiden määrän laskua, mutta toiveikkautta yrityksen onnistumisesta kuitenkin oli. Tämä viittaisi silti siihen, että edellä mainitut henkilöstöpula sekä innostuksen puute kuoppasivat kotiopetuksen. Raittiusopetus koki myös kovan kolauksen, kun Suomi-opistolla¹²³ ollut raittiusseura lakkautettiin. Veljeysseuran kirjuri Hilma Hamina raportoi vuosikokouksen keskustelusta:

Kokouksessa lausuttiin pahoittelu siitä että Suomi-opistolla oli raittiusseura lakkautettu. Tämä on ikävä senkin vuoksi, kun yleinen mielipide alkaa painostamaan raittiusperiaatteiden opettamista muissakin yleisissä

¹²⁰ Hirvonen J., ”Raittiustyötä lastemme keskuudessa” (art.). RK 1918.

¹²¹ Raittiusliitot syntyivät 1900-luvun alussa, kun amerikansuomalainen raittiusväki haluttiin yhdistää perustamalla Amerikan suomalainen Raittiusliitto. Keskusjärjestöjen yhdistymisen sijaan syntyi raittiusliittoa, jotka toimivat maantieteelliseltä perustalta. Ne saattoivat sisältää osavaltior ryhmän, osavaltion tai osan sellaisesta. Raittiusliittoihin kuului raittiusseuroja eri keskusjärjestöistä, joten ne tietyllä tavalla yhdistivät amerikansuomalaisista raittiusväkeä. Toisaalta voidaan ajatella, että ne veivät pohjaa keskusjärjestöiltä. Pilli 1983, 72–73.

¹²² Hilma Hamina., ”Vuoden vaihteessa” (art.). RK 1919; Hilma Hamina., ”Vuoden varrelta” (art.). RK 1921; Hilma Hamina., ”Yleispiirteitä S.K.R. Veljeysseuran toiminnasta kuluneelta vuodelta.” (art.). RK 1922.

¹²³ Suomi-Synodi perusti vuonna 1896 Hancockiin Suomi Collegen (Suomeksi Opiston). Alkuvaiheissa Opisto opetti luterilaisen uskonnon perusasioita ja suomen kieltä. Myöhemmin Opisto koulutti pappeja. Opiston yhteydessä toimi myös suomalainen koulu. 1920-luvulla Suomi Collegesta oli kehkeytynyt yleisivistävä oppilaitos, joka tarjosi opetusta kaupallisissa ja humanistisissa aineissa sekä suomen että englannin kielellä. Nykyään Suomi Opiston jatkajana toimii Finland University, jossa voi opiskella alemman korkeakoulututkinnon. Pitkänen & Sutinen 2011, 172.

*kouluissa. Meidän ainoalla oppilaitoksellamme on näihin asti pidetty yllä raittiusseuraa oppilaiden keskuudessa, onpa joskus ylimääräisenä oppia-
neenakin sitä opetettu, mutta viime vuonna se lakkautettiin tietenkin ”tar-
peettomana”. Yleensä kehoitettiin keskusteluissa raittiusväkeä suhtautu-
maan suosiollisesti seurakunnallisiin harrastuksiin ja ottamaan niihin osaa
niin paljon kuin voi, mutta muuten toimimaan oikeusperiaatteittensa mu-
kaisesti silloin, kuin jotain sekavaa näiden eri yhtymien kesken tapah-
tuisi.*¹²⁴

Kirjoitus kuvastaa hyvin tietynlaista ristiriitaista suhtautumista Suomi-Synodiin. Vaikka Suomi-Synodi ajoi raittiusaatetta siinä missä Veljeysseurakin, eivät näiden järjestöjen in-
tressit aina olleet yhteneväisiä. Suomi-opisto lakkautti raittiusseuransa, koska opisto koki
raittiusseuran tarpeettomaksi. Veljeysseura puolestaan ajoi yhä sitä linjaa, että rait-
tiusopetus on yhä tarpeellista. Kirjoituksessa kuitenkin toivotaan raittiusväen osallistuvan
seurakunnan harrastuksiin ja toimintaan, ellei jotain lukijan oikeusperiaatteiden vastaista
tapahtu. Välejä ei selkeästi haluttu katkaista, mutta kirjoituksesta on havaittavissa petty-
mys raittiusseuran lakkauttamisesta.

Virtasen mukaan kansallisella pohjalla toimineet ja raittiusseuroista lähteneet koulut kuo-
livat suhteellisen nopeasti. Lähes jokaista yritystä vaivasi opettajapula sekä innostuksen
puute. Vaikka Veljeysseura tekikin yhteistyötä Suomi-Synodin kanssa, koki kirkko ne
pyhäkouluja kilpailijoiksi. Täten Suomi-Synodi vastusti kaikkia raittiusseurojen yllä-
pitämiä opinahjoja.¹²⁵

Lapsille ja nuorille haluttiin opettaa Veljeysseuran oma moraali- ja siveyskäsitys. Ne il-
menivät Raittiuskansan kalentereiden kasvatuksellisista raittiustyöhön viittaavista kirjoin-
tuksista. Raittiusseuran jäseneltä vaadittiin kunnollista ja siveellistä käyttäytymistä eli
pelkkä alkoholista kieltäytyminen ei riittänyt. Raittiuskansan kalentereissa käytössään-
nöistä puhuttaessa kerrottiin, että raittiusseuran jäsen ei saanut kiroilla, puhua raakuuksia,
käyttäytyä sopimattomasti, tanssia kelvottomissa tilaisuuksissa, pelata uhkapelejä tai
tehdä turmellusta muulla tavalla. Näitä siveys- ja käytössääntöjä perusteltiin esimerkiksi

¹²⁴ Hilma Hamina., ”Yleispiirteitä S.K.R. Veljeysseuran toiminnasta kuluneelta vuodelta.” (art.). RK
1922.

¹²⁵ Virtanen 1986, 152.

Raamatun eri kohdilla, joten tiivis yhteys Suomi-Synodiin näkyi kristillissiveellisissä kirjoituksissa.¹²⁶

Veljeyssseuran suhtautuminen huvitteluihin ja tansseihin oli kielteinen. Kirjoittajan N.J.A:n mukaan raittiustyössä tulisi kiinnittää huomiota vakaumuksen merkitykseen. Hänen mukaansa seurat ovat kyllä aktiivisia huvien järjestäjiä, mutta pelkät huvit eivät hänen mukaansa riitä. Toisaalta kirjoittaja vastustaa myös liiallista virallisuutta. Sitä, miten raittiusseurojen tulisi kasvattaa vakaumusta, ei hän suoraan mainitse. Kirjoittaja haluaa kirjoituksensa avulla nostaa vakaumuksen merkityksen ylös ja siten toivoo työskentelyä asian eteen.

*Kuulee usein valitettavan tähän aikaan, että se entinen innostus ja osanotto on kylmentynyt, jäsenten luku vähentynyt ja yleensä toiminta lamaantunut. Mikä siihen on syynä? Eiköhän vaan se, että vähemmän on pantu painoa vakaumuksen kasvattamiseen ja sen perusteella sydämet jätetty kylmäksi. Ennen innosti mieliä täysi vakaumus työn tarpeellisuudesta ja se kokosi joukkoja seuroihin, mutta sittemmin on eksytty uralta, unohdettu, että kaikkea täytyy kasvattaa ja kehittää, ennenkuin työ voi jatkuvasti menestyä.*¹²⁷

Veljeyssseuran käsitykseen turmeluksesta kuuluivat esimerkiksi aviottomat lapset. Avioliiton ulkopuolisiin suhteisiin suhtauduttiin ankaran tuomitsevasti, mikä juontanee juurensa tiukkaan tulkintaan Raamatusta. Olihan Veljeyssseuralla tiiviit yhteydet Suomi-Synodiin. Aviottomien lasten katsottiin olevan turvattomia ja huonon kasvatuksen saaneita. Omaa jälkikasvua haluttiin estää sortumasta tällaiseen siveettömyyteen. Tämänkaltaisen elämän katsottiin olevan turmiollisintä elämän myrkkyä. Täten kasvatuksellinen raittius-työ oli perusteltua ja tärkeää.

Veljeyssseuran mukaan kieltolakirikkomukset ja nuorten alkoholin käyttö viittasivat siihen, että aatteellista ja kasvatuksellista raittiustyötä tarvitaan niin kauan, että kieltolaki vakiintuu ja sen noudattamisesta tulee jokaisen kansankerroksen ja yksilön pyhä velvollisuus. Kasvatuksellisen raittiustyön merkitystä kirjoittajien mukaan nosti myös se, että kansaa ei voitu raitistaa pakolla. Kieltolakirikkomukset kuvastivat heidän mielestään

¹²⁶ Manner M., ”Sana ajallansa” (art.). RK 1918; Ollila J.L., ”Kortin peluu johtaa turmioon” (art.). RK 1919; Perttula M., ”Siveellisyytasoamme kohottamaan” (art.). RK 1920; Hamina H., ”Uusia suuntia alotamaan” (art.). RK 1920; Johanson M., ”Mihin suuntaan nykyajan raittiustyötä olisi ohjattava?” (art.). RK 1921; Ollila J.L., ”Vähän velvollisuusistamme.” (art.). RK 1922.

¹²⁷ N.J.A., ”Vakaumuksen merkitys” (art.). RK 1919.

kasvatuksen tärkeyttä, sillä rikkomukset eivät olleet heidän mielestään lain heikkoutta, vaan kasvatuksen heikkoutta. Laki oli tärkeä kasvatustyölle, koska mikäli kieltolaki kumottaisiin, olisi alkoholin käyttäminen taas vapaata. Täten raittiiksi kasvatettu nuoriso saisi juoda ilman häpeää lain rikkomisesta. Ilman kieltolakia lasten valistaminen katsottiin vaikeammaksi, mutta ei kuitenkaan mahdottomaksi.

Raittiuskansan kalentereissa vallitsi selkeä konsensus kasvatuksellisen raittiustyön tärkeydestä. Raittiuskansan kalentereiden kirjoituksissa näkyikin herännyt huoli nuorison siveystasosta. Kirjoittajat pohtivatkin keinoja lujittaa nuorison siveystasoa. Parhaaksi keinoksi katsottiin yleisen mielipiteen valveuttaminen siten, että epäsiiveellisyttä ei pidettäisi luonnollisena ja välttämättömänä. Lisäksi nuorisolle haluttiin tehdä selväksi epäsiiveellisen elämän huonot seuraukset. Samalla pitäisi pitää huolta, että lapsille ja nuorille kerrotaan sellaisista elämän tavoista, joilla näitä kiusauksia kykenisi vastustamaan.¹²⁸ Hilma Nieminen kirjoitti kasvatustyöstä ja raittiusseurojen toiminnan tehostamisesta seuraavanlaisesti vuoden 1930 Raittiuskansan kalenterissa:

Kasvatustyötä voidaan, ja tuleekin tehdä, kodeissa, kouluissa, nuorisoseurojen yhteydessä ja yleensä kaikkialla, missä suinkin siihen on tilaisuutta, mutta parhaiten ja tehokkaimmin sitä vielä tänäkin aikana voidaan tehdä raittiusseuroissa, jotka ovat toiminnassa ainoastaan sitä tarkoitusta varten. --Raittiuskansan tehtävänä on kirkastaa kasvateilleen ja tehdä eläväksi kasvatuksen kautta raittiuden suuri ja ylevä periaate, ja kun siinä on onnistuttu, niin politiikka ja lain käytäntöönpaneminen automaattisesti seuraavat. Aatteiden omaamiseen, tarvitaan syvää innostusta ja vakavaa tahdon kasvatus, jota ei milloinkaan saada poliittisella työllä.¹²⁹

Niemisen kirjoituksessa tulee ilmi alkoholivalistukselle tyypillinen piirre eli perheteema. Hänen mielestään kasvatuksellista raittiustyötä pitäisi tehdä kaikkialla mihin siihen on mahdollisuus. Kuitenkin raittiusseurojen pitäisi ottaa tässä asiassa vastuu, sillä juuri tätä

¹²⁸ M.E.M., ”Voidaanko iltamatoimintaa pitää hyväksyttävänä valistusseurain työmuotona” (art.). RK 1918; Hirvonen J., ”Raittiustyötä lastemme keskuudessa” (art.). RK 1918; M.E.M., ”Miten nuoriso on terästettävä epäsiiveellisuuden kiusauksia voittamaan” (art.). RK 1918; Manner M., ”Sana ajallansa” (art.). RK 1918; Perttula M., ”Siiveellisyystasoaamme kohottamaan” (art.). RK 1920; Hamina H., ”Uusia suuntia alottamaan” (art.). RK 1920; Johanson M., ”Mihin suuntaan nykyajan raittiustyötä olisi ohjattava?” (art.). RK 1921; Ollila J.L., ”Vähän velvollisuusistamme.” (art.). RK 1922. Turkka., ”Oman tupamme eteinen olisi puhdistettava.” (art.). RK 1928. Kalle T. Hanhisalo., ”Varokaa vaaroja!” (art.). RK 1931. M. P.-M., ”Katsaus aatteemme aloille.” (art.) RK 1930.

¹²⁹ Hilma Nieminen., ”Muutamia syitä, joiden vuoksi meidän olisi yleisemmin tehostettava raittiustoimintaa.” (art.). RK 1930.

tarkoitusta varten ne oli perustettu. Kun raittiuden periaate omaksuttaisiin yhteiskunnassa, olisi myös kieltolaki turvassa ja sitä myös noudatettaisiin. Täten kieltoain rikkomienkin johtui osittain epäonnistuneesta kasvatuksesta. Vanhempien velvollisuudeksi katsottiinkin raittiuskasvatuksesta huolehtiminen.

Suomalaisessa alkoholivalistuksessa lapset ovat usein keskeisessä roolissa, kuten myös amerikansuomalaisista Raittiuskansan kalentereista käy ilmi. Alkoholien koettiin vaikuttavan haitallisesti perheen ihmissuhteisiin. Alkoholien käyttävien vanhempien lasten tulevaisuuden ennustettiin usein olevan erityisen lohduton. Sääskilahden mukaan perheteeman käyttäminen alkoholivalistuksessa kertoo siitä, että perheen katsotaan lukeutuvan suomalaisten arvojen joukkoon. Hyvään vanhemmuuteen liitettyjä arvoja ovat vastuullisuus, huolenpito ja rakkaus omia lapsiaan kohtaan. Perheteemaan vetoavien argumenttien lähtökohtana onkin oletus, että vanhemmat haluavat jälkikasvulleen mahdollisimman onnellisen ja hyvän elämän.¹³⁰ Täten Raittiuskansan kalentereista löytämäni tulokset vahvistavat ja täydentävät Sääskilahden havaintoja.

2.3. Agitatioonia, raittiusseurojen perustamista ja yhteistyötä – Raittiustyön elvyttäminen

Raittiustyön kehittämisen teemoista kasvatuksellisen raittiustyön rinnalle yhtä suurena teemana nousi raittiustyön elvyttäminen. Nämä teemat ovat osittain päällekkäisiä, sillä molempia teemoja saattoi esiintyä samoissa artikkeleissa. Tutkimuskirjallisuuden perusteella amerikansuomalaisen raittiusliikkeen jäsenluvun lasku oli selkeä tendenssi 1920- ja 30-luvuilla. Jäsenkatoon puuttuminen oli yksi selkeä raittiustyön kehittämisen muodoista, sillä jäsenkato ja sitä kautta aktiivisuuden lasku oli Veljeysseuran merkittävin epäonnistuminen.

Raittiustyötä pyrittiin elvyttämään ”agitatsioonitoiminnan” kautta. Agitatsioonitoiminnalla tarkoitetaan raittiuspuhujien toimintaa, jossa he kiersivät Yhdysvalloissa suomalaispaikkakunnilla puhumassa raittiusasiansa puolesta. Toiminnan tavoitteena oli joko perustaa uusia raittiusseuroja tai elvyttää vanhoja lakkautettuja raittiusseuroja uudelleen

¹³⁰ Sääskilahti 2011, 84–87.

toimintaan. Erityisen arvostettuja ja suosittuja olivat Suomesta tulleet raittiuspuhujat, joita esimerkiksi juuri Veljeysseura hankki kiertueilleen.¹³¹

Kyseessä on mielenkiintoinen ylitajainen yhteys. On mahdollista, että amerikansuomalaiset raittiushenkilöt vaikuttivat Suomessa esimerkiksi kirjeenvaihdon ja vierailujen kautta. Yhdysvalloista kannetut kirjeet olivat Suomessa suuri tapaus 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun parin ensimmäisen vuosikymmenen aikana. Vierailuja vanhaan kotimaahan tehtiin amerikansuomalaisten toimesta 1920- ja 1930-luvulta alkaen.¹³² Kirjeet ja vierailut siis tarjosivat oivan väylän vaikuttaa Yhdysvaltojen suunnalta Suomeen. Kuitenkaan vaikuttamisen laajuudesta tai merkityksestä ei voi sanoa tutkimuskirjallisuuden tai alkuperäislähteiden perusteella mitään varmaa.

Raittiuspuhujia lähetettiin Veljeysseuran toimesta joko yksittäisiä tai useampia puhujia amerikansuomalaisten keskuuteen virittelemään raittiusaatteen tulta. Tarkoitus oli herätellä uinahtaneita raittiusseuroja sekä auttaa perustamaan uusia raittiusseuroja. Raittiuspuhujien työllä oli myös yhteys kasvatukselliseen raittiustyöhön, sillä puhujat pyrkivät auttamaan kotiopintojen järjestämisessä. Näin raittiuspuhujien toiminnasta kirjoitettiin vuoden 1922 Raittiuskansan kalenterin vuosikertomuksessa:

*Seitsemän vapaaehtoista puhujaa ja ohjelman suorittajaa ovat omilla kustannuksillaan kulkeneet paikallisien, toiminnastaan lakkautuksissa olevien seurojen keskuudessa, innostamassa raittiusmielistä kansaa seuratoimintaan, jonka kautta kasvatettaisiin yleinen mielipide halveksimaan nykyistä laitonta viinakauppaa ja juomareita, jotka nykyään mielestään ja vähemmän ajattelevan yleisön mielestä esittävät ”sankarin” osaa, uskaltaessaan uhmata kieltolakia. Usealla paikkakunnalla on päätetty aloittaa säännöllinen seuratoiminta uudelleen.*¹³³

Selkeästi jäsenluvun laskusta huolimatta uusia raittiusseuroja perustettiin, joten raittius työn aktiivisuuden kasvattaminen onnistui ainakin joissakin määrin. Amerikansuomalainen raittiusliike onnistui 1920-luvun puolivälissä saavuttamaan raittiustyön hetkellisen elpymisen.¹³⁴ Eräs poikkeus aktiivisuuden hiipumiselle oli New Yorkissa toiminut raittiusseura Tähti. Sen toiminta oli vilkkaimmillaan vuosina 1924–28, jolloin

¹³¹ Kostiainen 1983, 78.

¹³² Pitkänen & Sutinen 2011, 280 & 290–291.

¹³³ Hilma Hamina., ”Yleispiirteitä S.K.R. Veljeysseuran toiminnasta kuluneelta vuodelta” (art.). RK 1922.

¹³⁴ Ilmonen 1931, 232.

raittiusseurassa toimi useita toimikuntia, kuten huvitoimikunta, lauluseura, näytelmäkerho, voimisteluseura Koitto ja kansantanssiryhmä.¹³⁵

Raittiusseurojen erilaiset toimikunnat, komiteat ja harrastusklubit tarjosivat siirtolaisten elämään sisältöä ja toimintamahdollisuuksia. Tämä voi osittain selittää paikallisten raittiusseurojen syntyä kieltolain aikana, sillä raittiusseurat toimivat uusille siirtolaisille eräänlaisena sopeuttajana. Tämä näkyi myös konkreettisesti Raittiuskansan kalentereissa, sillä neuvo- ja tieto-osio oli varsin hyödyllinen varsinkin uusille siirtolaisille.

Uusien raittiusseurojen perustaminen ei jäänyt huomiotta Raittiuskansan kalentereissa, vaan vuosikertomuksissa kerrottiin uusien seurojen perustamisesta tai vanhojen seurojen elvyttämisestä. Tällaisilla uutisilla haluttiin luoda uskoa toiminnan jatkuvuuteen. Vanhoille jäsenille jatkuva jäsenkato ja uhka kieltolain kumoamisesta saattoi tuntua siltä, että tehty raittiustyö olisi mennyt hukkaan. Toivoa kuitenkin valettiin jäsenistöön vielä 1930-luvulla, sillä vuoden 1931 vuosikertomus kertoo hyviä uutisia lukijoilleen paikallisten raittiusseurojen jäsenmäärien kasvun muodossa:

--Useitten raittiusseurojen jäsenmäärä on tuntuvasti lisääntynyt kuluneen vuoden aikana. Minnesotan raittiusliitto on erittäin osoittanut vilkasta toimintaa, perustanut uusia muutamia seuroja ja herättänyt toisia jälleen toimintaan. Sen jäsenet ovat ahkerasti tehneet ”hyökkäysmatkoja alueille, joissa kasvatuksellista raittiustyötä ei ole tehty ja saaneet kiitettävää harastusta heräämään.”¹³⁶

Raittiustoimintaa pyrittiin elvyttämään amerikansuomalaisten raittiustoimijoiden yhteistyön kautta. Raittiusliitot syntyivät 1900-luvun alussa, kun amerikansuomalainen raittiusväki haluttiin yhdistää perustamalla Amerikan Suomalainen Raittiusliitto. Keskusjärjestöjen yhdistymisen sijaan syntyi raittiusliittoja, jotka toimivat maantieteelliseltä perustalta. Ne saattoivat sisältää osavaltioryhmän, osavaltion tai osan sellaisesta. Raittiusliittoihin kuului raittiusseuroja eri keskusjärjestöistä, joten ne tietyllä tavalla yhdistivät amerikansuomalaista raittiusväkeä. Toisaalta voidaan ajatella, että ne veivät pohjaa keskusjärjestöiltä, sillä nyt raittiusseurat saattoivat kuulua kahteen suurempaan katto-organisaatioon.¹³⁷

¹³⁵ Tommola 1989, 157; Kero 1997, 65.

¹³⁶ M. P.-M., ”Katsaus aatteemme aloille.” (art.). RK 1931.

¹³⁷ Pilli 1983, 72–73.

Vuoden 1918 Raittiuskalenterissa kerrottiin amerikansuomalaisten raittiusliikkeiden yhdistymispyrkimyksestä. Waukeganissa perustettiin Amerikan Suomalaisten Raittiuskansan Liitto, jonka tarkoituksena oli yhdistää kaikki amerikansuomalaiset raittiusseurat saman raittiuserjestyksen taakse. Veljeysseura oli valmis lakkauttamaan oman toimintansa liiton hyväksi, mikäli kolme neljäsosaa jäsenistöstä kannattaisi tätä.¹³⁸ Veljeysseuran kanta ei selviä tutkimusaineistosta, mutta Kero mainitsee, että yhteisen keskusjärjestön perustaminen onnistui vasta vuonna 1944, joten Veljeysseuran jäsenistö ei selkeästi lämmennyt ajatukselle. Vuonna 1944 perustettu uusi järjestö sai nimekseen Suomalainen Raittiuskeskustoimikunta.¹³⁹

Siirtosuomalaisten vaikeudet yhteistyössä eivät olleet pelkästään amerikansuomalaisille tyypillinen piirre, vaan samaa tapahtui myös muiden siirtolaisryhmien ja järjestöjen välillä. Yhteistyön vaikeuksista huolimatta amerikansuomalaiset olivat ajoittain valmiita yhteistoimintaan. Vuonna 1925 sosialistit ja raittiusväki liittoutuivat hetkeksi Astoriassa, Oregonissa pysäyttääkseen juopuneiden suomalaisnuorten ongelman. Amerikansuomalaiset järjestivät tapaamisen, jossa valittiin komitea vaatimaan Astorian viranomaisilta vahvempia toimia kieltolain ylläpitämiseksi. Lisäksi sovittiin joka kuukausi tapahtuvasta keskustelusta, jossa pohdittaisiin tapoja kasvattaa nuorisoa.¹⁴⁰

2.4. Valistuskirjallisuus, politiikka ja tiede raittiustyön kehittäjinä

Raittiustyön kehittämisen kolmanteen teemaan yhdistin valistuskirjallisuuden julkaisemisen, politiikan ja tieteen. Aktiivisen julkaisutyön kautta pyrittiin myös kehittämään raittiustyötä. Valistuskirjallisuuden julkaiseminen oli osa perinteistä raittiustyötä ja Veljeysseuran julkaisema Raittiuskansan kalenteri olikin yksi näistä julkaisuista, joilla levitettiin raittiussanomaa. Raittiustyötä ajettiin monipuolisten kirjoitusten voimin ja valistava lähestymistapa näkyi suurimmassa osassa teksteistä.

Raittiuus oli yleensä kirjoituksen pääteema tekstin näin ollen raittiustyötä suorasti ajava tai sitten se oli sivuosassa, kuten se oli kristillissiveellisissä artikkeleissa, kertomuksissa ja runoissa. Monipuolisten kirjoitusten joukosta erityisesti raittiustyötä ajavat kirjoitukset

¹³⁸ Hilma Hamina., ”Kuluneen vuoden toiminnasta” (art.). RK 1918;

¹³⁹ Tommola 1989, 154; Kero 1997, 65.

¹⁴⁰ Kero 1997, 65–66; Hummasti 2014, 103.

olivat luonteeltaan valistavia ja opettavaisia. Nämä tekstit pyrkivät perustelemaan miksi raittius on tärkeää ja tarpeellista.¹⁴¹ Raittiusaatetta edistävien kirjoitusten perimmäinen tarkoitus oli tuoda esiin alkoholin haittavaikutuksia niin yksilölle kuin yhteiskunnalle. Valistuskirjallisuuden avulla alkoholin haittavaikutusten levittäminen kansan tietouteen oli helppoa ja tehokasta. Olihan Raittiuskansan kalenterista tehty varsinkin ensimmäisen polven siirtolaisille yleishyödyllinen. Täten valistuskirjallisuus oli perustellusti osa raittiusuuden kehittämistä.

Raittiuskirjallisuuden julkaiseminen amerikansuomalaisten keskuudessa oli suurimmillaan vuosien 1890 ja 1910 välillä. Kieltolain voimaantulolla lienee ollut merkittävä vaikutus valistuskirjallisuuden laskun kanssa.¹⁴² Kieltolakia seurannut jäsenkato asetti amerikansuomalaisen raittiusliikkeen pakkorakoon, sillä todennäköisesti raittiusliikkeen oli karsittava pienemmät ja kannattamattomat lehdet pois.

Kieltolain aiheuttama jäsenkato näkyi myös suoraan Raittiuskansan kalentereiden levikin laskuna. Raittiuskansan kalentereiden tarkka levikki ei selviä tutkimuskirjallisuudessa, joten levikin määrää tutkittaessa on turvauduttava Raittiuskansan kalentereiden vuosikertomuksiin. Vuoden 1918 vuosikatsauksen mukaan Raittiuskansan kalenterin levikki oli kaksituhatta kappaletta. Kuitenkin vuoden 1922 Raittiuskansan kalenterissa kerrottiin, että edellisen vuoden painos puolitettiin eli levikin määrä suorastaan romahti kieltolain voimaantulon myötä. Tutkittavana ajanjakson alun jälkeen levikki tasaantui 1100 ja 1200 kappaleen tienoille ja kovin suuria muutoksia ei näytä olleen alun romahduksen jälkeen.¹⁴³ Kalentereiden levikki tutkittavalla ajanjaksolla oli siis pieni. Tarkkaa tietoa missä päin Yhdysvaltoja kalentereita myytiin eniten ei ole. Kuitenkin Veljeysseuran jäsenistö painottui Michiganin ja Minnesotan osavaltioihin, joten kalenterit todennäköisesti myytiin näille alueille lukijakunnan ollen näin suhteellisen paikallinen.

Toinen keskeinen teema muiden teemojen joukossa oli raittiusuuden kehittäminen poliittisin keinoin. Veljeysseura pyrki yhteistyöhön kansallista kieltolakia ajettaessa, jolloin amerikansuomalaiset osallistuivat amerikkalaisten raittiusjärjestöjen toimintaan.

¹⁴¹ RK 1918–1934.

¹⁴² Ilmonen 1931, 117.

¹⁴³ Hamina H., ”Kuluneen vuoden toiminnasta” (art.). RK 1918; Hamina H., ”Yleispiirteitä S.K.R. Veljeysseuran toiminnasta kuluneelta vuodelta” (art.). RK 1922; E. Torkko., ”S.K.R. Veljeysseuran esimiehen vuosikertomus 42:lle vuosikokoukselle” (art.). RK 1930; Esa Torkko., ”S.K.R. Veljeysseuran esimiehen vuosikertomus yhdistyksen 43:lle vuosikokoukselle Floodwoodissa, Minn” (art.). RK 1931; Esaias Torkko., ”S.K.R. Veljeysseuran esimiehen vuosikertomus” (art.). RK 1929; Esa Torkko., ”S.K.R. Veljeysseuran vuosikertomus” (art.). RK 1932.

Yhdysvaltalaisia yhteistyökumppaneita olivat Kieltolakipuolue¹⁴⁴ sekä Anti-Saloon League^{145, 146}.

Tutkittavan ajanjakson alkupuoliskolla ennen kansallisen kieltolain voimaantuloa Raittiuskansan kalentereiden kirjoittajat pyrkivät vaikuttamaan kieltolaki äänestyksiin omalla poliittisella aktiivisuudellaan. Lukijoita kehoitettiin esimerkiksi lähettämään runsaasti kirjeitä senaattoreille ja edustajahuoneen jäsenille, jotta he taipuisivat kieltolain kannalle. Vuoden 1919 Raittiuskansan kalenterin kirjoituksessa ”Kansallisen Kieltolain kehitys ja merkitys” oli liitteenä kirjelmämalli lukijoille. Kirjelmällä pyrittiin vetoamaan lainlaatijakunnan jäseniin, jotta he toimisivat kieltolain puolesta.¹⁴⁷ Kirjeiden lähettäminen poliittisena vaikuttamisen keinona on voinut olla amerikansuomalaisen raittiusjärjestön kannalta yksi tehokkaimpia poliittisia vaikutuskeinoja. Todennäköisesti malli tähän saatiin amerikkalaiselta raittiusliikkeeltä. Kirjelmän hyödyllisyydestä poliittisena vaikuttamisen keinona kirjoitettiin seuraavasti:

Pääasia kuitenkin on, että ei jätetä kirjelmiä lähettämättä, sillä niillä ehdottomasti on vaikutus. Se tuli näkyviin äskeisenkin sodanaikaisen kieltolain yhteydessä, jolloin eräskin edustaja, joka ei ollut itse kieltolain kannalla, oli saanut valitsijoiltaan niin paljon anomuksia äänestää kieltolain puolesta, että hän sanoi ei uskaltavansa mennä kotia, jos äänestäisi sitä vastaan.¹⁴⁸

Reino Keron arvion mukaan noin 60 000 Suomessa syntyneellä oli Yhdysvalloissa äänioikeus. Määrä on voinut todellisuudessa olla hieman suurempi tutkittavalla ajanjaksolla, sillä kaikilla suomalaissiirtolaisilla ei ollut kansalaisoikeutta. Kuitenkin Yhdysvaltain mittakaavassa 60 000 äänestäjää – tai siitä hieman suurempi määrä – on niin vähän, ettei suomalaisella siirtolaisryhmällä ollut mitään mahdollisuutta olla äänestäjäkunnan avainryhmä edes osavaltiotasolla.¹⁴⁹

¹⁴⁴ Kieltolakipuolue on yhdysvaltalainen poliittinen puolue, joka tavoitteli kieltolakia. Puolue perustettiin 03.09.1869. Andersen 2013, 25.

¹⁴⁵ Anti-Saloon League on raittiusliikkeen järjestö, joka ajoi kansallista kieltolakia voimaan Yhdysvalloissa 1900-luvun alussa. Blocker & Fahey & Tyrrell 2003, 48–51.

¹⁴⁶ Kero 1997, 65–66; Hummasti 2014, 103.

¹⁴⁷ Tiura V., ”Kansallisen Kieltolain kehitys ja merkitys” (art.). RK 1919; Anonyymi, ”Koko maailmaa käsittävän Kieltolakitaistelun kehitys” (art.). RK 1921.

¹⁴⁸ Tiura V., ”Kansallisen Kieltolain kehitys ja merkitys” (art.). RK 1919.

¹⁴⁹ Kero 1997, 68.

Vaaliurnilla raittiusasiaa ajaessaan Veljeysseuran jäsenistö jakautui kahtia. Osa raittiusmiehistä kannatti Kieltolakipuoluetta. Sen käytännön merkitys jäi kuitenkin vähäiseksi, sillä se keräsi esimerkiksi presidentin vaaleissa vain 1–2 % äänistä. Toiset taas pitivät Anti-Saloon League -järjestöä parempana vaihtoehtona, sillä se pyrki kanavoimaan ääniä eri puolueitten raittiusmiehille. Koska yksimielisyyttä äänestyskysymyksessä ei ollut, päätettiin raittiusmiesten suurimman keskusjärjestön toimesta jättää päätösvalta äänestyskysymyksissä paikallisosastoille.¹⁵⁰ Vaikka Kieltolakipuolueen merkitys jäi lopulta vähäiseksi, näki raittiuskansa siinä silti suositeltavan äänestysvaihtoehdon.

Raittiuskansan kalenterissa kehoitettiin äänien kanavoimiseen kieltolakia kannattaville ehdokkaille puolueesta riippumatta, joten äänestyskysymyksessä puoluetta tärkeämpänä tekijänä nähtiin ehdokkaan raittius. Tämä puolestaan viittaisi myönteiseen suhtautumiseen Anti-Saloon Leaguea kohtaan, koska järjestönä se pyrki nimenomaan kanavoimaan ääniä raittiutta kannattaville ehdokkaille. Poliitikasta kirjoitettiin kuitenkin lopulta yllättävän vähän. Kirjoitusten sävystä on havaittavissa, että politiikkaan suhtauduttiin nihkeästi, koska politiikan koettiin olevan jatkuvaa väittelyä.

Muihin teemoihin kuului myös tieteellisen raittiusuuden lisääminen, jota järjestettiin amerikansuomalaisten keskuudessa. Tieteen avulla haluttiin kehittää raittiusuutta, sillä sehän perustui kuitenkin faktoille. Käytännössä tämä näkyi siten, että väitteet kieltolain tarpeellisuudesta perustettiin varsinkin lääke- ja luonnontieteisiin ja niissä tehtyihin tutkimuksiin. Raittiusasiaa pyrittiin oikeuttamaan tosiasioiden pohjalta. Todennäköisesti malli tähän saatiin Suomesta, sillä Veljeysseura yleisesti ottaen otti historiansa aikana paljon mallia suomalaiselta raittiusliikkeeltä.¹⁵¹

Vuoden 1918 Raittiuskalenterista löytyi tällainen tieteeseen pohjaava kirjoitus. Clemens Niemi tutki syväluotaavasti väkijuomien ja perinnöllisyyden yhteyttä kirjoituksessaan ”Väkijuomat ja perinnöllisyys”. Kirjoituksen pääsanoma oli pitkälti siinä, että alkoholin negatiivinen vaikutus ulottuu aina alkoholin käyttäjän lapsiin ja lapsenlapsiin saakka. Hän esitti myös useita tilastoja, joissa raittiiden perheiden lasten kuolevaisuus oli pienempi kuin alkoholia käyttävien perheiden kohdalla.¹⁵²

¹⁵⁰ Kero 1997, 69.

¹⁵¹ Kostainen 1983, 78.

¹⁵² Niemi C., ”Väkijuomat ja perinnöllisyys” (art.). RK 1918.

Argumentointi tieteen avulla toi raittiustyölle uskottavuutta. Samalla raittiustyö oli helpompi oikeuttaa lukijalle. Kun haittavaikutukset perusteltiin tieteelliseltä pohjalta, oli kieltolain tarve argumenttina pätevä. Tieteellisten tekstien vahvuus oli siinä, että niissä pystyttiin vetoamaan sekä tunteeseen että järkeen yhtä aikaa. Näiden tieteellisten faktojen joukossa oli myös joskus uskonnollisia ”faktoja”. Esimerkiksi alkoholin kerrottiin turmelevan sielun ja johtavan perikatoon.

Yhteenveto

Tässä pääluvussa käsittelin seuraavia kysymyksiä: Miten Veljeysseuran raittiustyötä haluttiin kehittää Raittiuskansan kalentereissa? Miksi raittiustyötä haluttiin kehittää? Veljeysseuran parissa raittiustyötä haluttiin kehittää ensinnäkin kasvatuksellisen raittiustyön kautta. Kasvatuksellisen raittiustyön kehittämistä käsiteltiin 21 artikkelissa. Kasvatuksellisen raittiustyön koettiin epäonnistuneen, joten kasvatuksellisen raittiustyön kehittämisen katsottiin elvyttävän amerikansuomalaisen raittiustiikkeen uuteen nousuun. Nuorison katsottiin edustavan liikkeen tulevaisuutta, joten siihen oli syytä panostaa.

Kasvatuksellista raittiustyötä pyrittiin tekemään lasten parissa, joskin sitä järjestettiin varsin vähän 1910-luvun lopulla ja 1920-luvun alussa. Raittiustyötä harjoitettiin lasten parissa toivonliittojen ja kotiopintojen kautta. Kotiopintoja pyrittiin esimerkiksi järjestämään raittiusseurojen yhteyteen. Kotiopetus ei kuitenkaan lähtenyt toivotulla tavalla käyntiin, sillä, aktiivisten johtajien ja opettajien puute vaivasi myös kotiopetuksen käynnistämistä. Tulokseni vahvistavat Virtasen tuloksia, sillä hänen mukaansa kansallisella pohjalla toimineet ja raittiusseuroista lähteneet koulut kuolivat suhteellisen nopeasti. Lähes jokaista yritystä vaivasi opettajapula sekä innostuksen puute.

Raittiuskansan kalentereissa esiintyi ajatus, että kieltolakirikkomukset ja nuorten alkoholin käyttö viittasivat siihen, että aatteellista ja kasvatuksellista raittiustyötä tarvitaan niin kauan, että kieltolaki vakiintuu ja sen noudattamisesta tulee jokaisen kansankerroksen ja yksilön pyhä velvollisuus. Kieltolakirikkomukset kuvastivat kirjoittajien mielestä raittiuskasvatuksen tärkeyttä, sillä rikkomukset eivät olleet heidän mielestään lain heikkoutta, vaan kasvatuksen heikkoutta. Laki puolestaan turvaisi kasvatustyön onnistumista, sillä kieltolain kumoaminen johtaisi alkoholin vapaaseen käyttöön.

Raittiuskansan kalentereissa esiintyi kasvatuksesta puhuttaessa suomalaiselle alkoholivalistukselle tyypillinen perheteema. Alkoholien koettiin vaikuttavan haitallisesti perheen ihmissuhteisiin ja alkoholia käyttävien vanhempien lasten tulevaisuuden ennustettiin usein olevan erityisen lohduton. Vastuuta raittiuskasvatuksesta vieritettiin sekä vanhempien että raittiusseurojen harteille. Raittiuskansan kalentereista löytämäni tulokset eivät ole sinänsä mitään uutta, vaan ne vahvistavat ja täydentävät Sääskilahden havaintoja perheteeman käytöstä alkoholivalistuksessa.

Raittiustyön kehittämisen teemoista kasvatuksellisen raittiustyön rinnalle yhtä suurena teemana nousi raittiustyön elvyttäminen. Tutkimuskirjallisuuden perusteella amerikkansuomalaisen raittiustiikkeen jäsenluvun lasku oli selkeä tendenssi 1920- ja 30-luvuilla. Koska jäsenkato ja aktiivisuuden lasku koettiin epäonnistumisena, oli jäsenkatoon puuttuminen selkeä raittiustyön kehittämisen teema.

Raittiustyötä pyrittiin elvyttämään ”agitatsioonitoiminnan” kautta, jossa raittiuspuhujat kiersivät Yhdysvalloissa suomalaispaikkakunnilla puhumassa raittiusasian puolesta. Toiminnan tavoitteena oli aktivoida raittiustoimintaa joko perustamalla uusia raittiusseuroja tai vaihtoehtoisesti elvyttää vanhoja lakkautettuja raittiusseuroja uudelleen toimintaan. Veljeysseura hankki kiertueilleen erityisen arvostettuja ja suosittuja Suomesta tulleita raittiuspuhujia. Agitatsioonitoiminnalla oli myös yhteys kasvatukselliseen raittiustyöhön, sillä raittiuspuhujat pyrkivät auttamaan kotiopintojen järjestämisessä. Raittiustyön elvyttämiseen tähdännyttä toimintaa voi pitää jossain määrin onnistuneena, sillä tutkittavalla ajanjaksolla sekä elvytettiin vanhoja että perustettiin uusia raittiusseuroja. Amerikkansuomalainen raittiusliike onnistuikin 1920-luvun puolivälissä saavuttamaan raittiustyön hetkellisen elpymisen, jolloin aktiivisuutta saatiin hienoiseen kasvuun.

Raittiustoimintaa pyrittiin myös elvyttämään amerikkansuomalaisten raittiustoimijoiden yhteistyön kautta. Yhteistyö ei kuitenkaan tutkittavalla ajanjaksolla yltänyt koskemaan koko amerikkansuomalaista raittiusliikettä. Reino Keron mukaan yhteisen keskusjärjestön perustaminen onnistui vasta vuonna 1944, joten Veljeysseuran pyrkimys kehittää raittiustyötä yhteistyön kautta ei onnistunut tutkittavalla ajanjaksolla isommassa mittakaavassa.

Muihin raittiustyön kehittämisen teemoihin lukeutui valistuskirjallisuuden levittäminen, poliittinen vaikuttaminen sekä tiede. Valistuskirjallisuuden julkaiseminen oli osa perinteistä raittiustyötä. Raittiuskansan kalenteri oli valistuskirjallisuutta, joilla levitettiin raittiussanomaa. Kalentereissa raittiustyötä ajettiin monipuolisten kirjoitusten voimin ja

valistava lähestymistapa näkyi suurimmassa osassa teksteistä. Raittiusaatetta edistävien kirjoitusten perimmäinen tarkoitus oli tuoda esiin alkoholin haittavaikutuksia niin yksilölle kuin yhteiskunnalle. Valistuskirjallisuuden avulla alkoholin haittavaikutusten levittäminen kansan tietouteen oli levittäjän näkökulmasta helppoa ja tehokasta.

Muiden teemojen joukossa esille nousi raittiustyön kehittäminen poliittisin keinoin. Kieltolaki äänestyksiin pyrittiin vaikuttamaan esimerkiksi kehottamalla lukijoita lähettämään runsaasti kirjeitä senaattoreille ja edustajahuoneen jäsenille, jotta he taipuisivat kieltolain kannalle. Lisäksi Raittiuskansan kalentereissa kehoitettiin äänien kanavoimiseen kieltolakia kannattaville ehdokkaille puolueesta riippumatta, joten äänestyskysymyksessä puoluetta tärkeämpänä tekijänä nähtiin ehdokkaan raittius. Tämä puolestaan viittaisi myönteiseen suhtautumiseen Anti-Saloon Leagueta kohtaan, koska järjestönä se pyrki nimenomaan kanavoimaan ääniä raittiutta kannattaville ehdokkaille. Vaaliurnilla raittiusasiaa ajaessaan Veljeysseuran jäsenistö jakautui kahtia. Osa jäsenistöstä kannatti Kieltolaki-puoluetta ja toiset taas pitivät Anti-Saloon League -järjestöä parempana vaihtoehtona, sillä se pyrki kanavoimaan ääniä eri puolueitten raittiusmiehille.

Muihin teemoihin kuului myös tieteellisen raittiustyön lisääminen. Käytännössä tämä näkyi siten, että väitteet kieltolain tarpeellisuudesta perustettiin varsinkin lääke- ja luonnontieteisiin ja niissä tehtyihin tutkimuksiin. Raittiusasiaa pyrittiin oikeuttamaan tosiasioiden pohjalta, koska tiede toi raittiustyölle uskottavuutta. Tieteellisten tekstien vahvuus oli siinä, että niissä pystyttiin vetoamaan sekä tunteeseen että järkeen yhtä aikaa.

Loppulause

Tässä tutkielmassa on tarkasteltu amerikansuomalaisen Veljeysseuran onnistumisia ja epäonnistumisia sekä raittiustyön kehittämistä Raittiuskansan kalentereiden kirjoitusten pohjalta vuosina 1917–1933. Tutkimuskysymyksiin vastaaminen on vaatinut tutustumista Veljeysseuran julkaisemiin Raittiuskansan kalentereihin vuosilta 1918–1932 ja 1934. Vuonna 1920 voimaan tullut kansallinen kieltolaki oli Veljeysseuralle tärkeä juridinen tavoite yhteiskunnan raitistamiseksi. Lain voimaantulo merkitsi amerikansuomalaiselle raittiuliikkeelle merkittävää askelta kohti heidän tavoittelemaansa yhteiskunnan raittiutta.

Kieltolaki keräsi vastustajiltaan kritiikkiä, minkä vuoksi Veljeysseuralla oli tarve puolustaa kieltolain toimivuutta. Keskeisin syy sille, miksi kieltolain koettiin onnistuneen, oli lain onnistuminen yhteiskunnan raitistamisessa. Kirjoittajien mukaan kieltolaki vähensi alkoholiongelmaisten henkilöiden määrää. Alkoholien käytön määriä yhteiskunnassa hahmotettiin oman henkilökohtaisen kokemuksensa ja näkemyksensä perusteella. Oman elinpiirin koettiin muuttuneen raittiimmaksi, sillä kaduilta puuttuivat julkisesti alkoholia käyttävät henkilöt.

Kieltolain raitistavaa vaikutusta puolustettiin myös esimerkiksi juopumusrikostilastojen ja tulli- ja poliisitakavarikoihin jääneiden laittomien alkoholimäärien kautta. Kieltolain jälkeistä raittiustilannetta voitiin verrata ajassa joko menneisyyteen ennen kieltolakia tai sitten myös kuviteltuun tai odotettavissa olevaan tulevaisuuteen, mikäli kieltolaki purkautuisi. Vertailua tehtiin myös ulkomaalaisiin, jolloin suomalaisten alkoholinkäytön koettiin olevan kielteisempää. Tulokseni vahvistavat Sääskilahden ja Kaartisen samanlaisia tuloksia. Tutkimukseni täydentää aiempia myös aiempien tutkimuksien tuloksia, sillä amerikansuomalaisille tyypillistä oli raittiuliikkeen alkuaikojen yhteishengen ja aktiivisuuden haikaileva muistelu.

Kieltolain toimivuutta todisti kirjoittajien näkökulmasta myös talous. Kieltolain katsottiin parantaneen yksittäisen ihmisen sekä liittovaltion taloutta. Suomalaiselle alkoholivalistukselle tyypilliset piirteet, säästäväisyys ja isänmaallisuus, nousivat kansantaloudellisissa painotuksissa esille. Tulokseni ovat siis varsin samankaltaisia aiempien suomalaisten tutkimuksien kanssa. Kansantalouden katsottiin hyötyvän raittiista yhteiskunnasta,

sillä näin työntekijät olisivat työkykyisempiä ja sota-aikana arvokasta viljaa säästyisi. Lisäksi kirjoittajat katsoivat työllisyyden kasvaneen kieltolain myötä.

Kirjoittajien kokemusten mukaan työllisyyden kasvua todistivat erilaiset tilastot sekä omat havainnot siitä, että kadulta puuttuivat työttömien joukot. Kieltolain toimivuutta puolustettiin myös siirtosuomalaisten kunnian, maineen ja moraalin palauttajana, sillä lain voimaantumisen katsottiin kohottavan suomalaisten kunniaa ja korjaavan suomalaisten vahingoittuneen siveellisen maineen. Tulokseni vahvistavat Keron ja Hummastin samantyyppisiä tuloksia, mutta osaltaan tutkimukseni myös täydentää niitä, sillä tuon laajemmin esille Veljeysseuran jäsenien näkökulmaa kunniaan, maineeseen ja moraaliin liittyen.

Kieltolain voimaantumisen jälkeen yhdysvaltalaisissa raittiusliikkeissä koettiin jäsenkatoa ja aktiivisuuden laskua, mikä näkyi myös amerikansuomalaisen raittiusliikkeen parissa. Kansallisen kieltolain voimaantumisen myötä iso osa raittiustyöntekijöistä koki työn tehdyksi ja jätti liikkeen, jättäen näin suuremman vastuun raittiusseurojen työstä jäljelle jääneille jäsenille. Tulokseni ovat samassa linjassa Holmion, Keron ja Virtasen kanssa, sillä hekin havaitsivat amerikansuomalaisen raittiusliikkeen toiminnan hiipuvan 1920-luvun aikana.

Jäsenkato ja aktiivisuuden lasku koettiin kirjoittajien keskuudessa merkittävimmäksi epäonnistumiseksi. Jäsenkadolle etsittiin syytä kieltolain lisäksi nuorisosta. Amerikansuomalaisen raittiusliikettä jakava kysymys koski vapaa-ajan viettoa. Nuoriso näkemys sopivasta vapaa-ajan vietosta erosi Veljeysseuran ajamasta konservatiivisesta linjasta, jossa järjestö ei pitänyt esimerkiksi uhkapelejä ja tansseja sopivina vapaa-ajan vieton tapoina. Amerikansuomalainen raittiusliikkeen jäsenkato näkyi toisen polven amerikansuomalaisten jättäytymisenä pois toiminnasta, mikä hankaloitti raittiusliikkeen toimintaa. Tämän vuoksi jäsenkato koettiin ymmärrettävästi merkittävänä epäonnistumisena.

Nuorison hiljattainen irtautuminen raittiusliikkeen parista nosti kasvatuksellisen raittius työn toiseksi epäonnistumiseksi ja sitä kautta se oli raittius työn kehittämisen kohde. Raittius työtä lasten ja nuorten parissa pyrittiin kehittämään toivonliittojen ja kotiopintojen kautta. Molempia yrityksiä vaivasivat opettajapula sekä innostuksen puute. Tulokseni ovat samantyyppisiä Virtasen kanssa, sillä hänen mukaansa kansallisella pohjalla toimineet ja raittiusseuroista lähteneet koulut kuolivat suhteellisen nopeasti.

Kirjoittajien kohderyhmäksi valikoitui usein nuorison lisäksi naiset ja varsinkin äidit. Kasvatuksellista raittius työtä koskeville kirjoituksille tyypillistä oli perheteema, jonka

kautta pyrittiin vaikuttamaan vanhempiin. Vastuuta raittiuskasvatuksesta annettiin sekä vanhemmille että raittiusseuroille. Tulokseni vahvistavat Sääskilahden havainnot perhe-
teeman käytöstä alkoholivalistuksessa ja täydentävät niitä ulottaen havainnot amerikan-
suomalaisiin. Kasvatuksellinen raittiustyö koettiin epäonnistuneeksi, sillä toisen polven
amerikansuomalaiset vieraantuivat raittiusseurojen toiminnasta.

Kirjoittajat kokivat järjestönsä myös epäonnistuneen amerikansuomalaisten yhteenliitty-
misessä, sillä Veljeysseurassa tavoiteltiin siirtosuomalaisten yhteenliittymistä. Yhteis-
työn epäonnistuminen näkyi kirjoittajien mukaan sosialismin suosiossa ja lainvalvojen
epäonnistuneessa kieltolain valvomisessa. Sosialismin suosio jakoi amerikansuomalaisia
kahtia jättäen siirtosuomalaisten laajemman yhteenliittymisen haaveeksi.

Raittiustyön kehittämiseen kuuluivat myös raittiuspuhujat, jotka kiersivät Yhdysvalloissa
suomalaispaikkakunnilla puhumassa raittiusasian puolesta. Puhujat auttoivat paikallisia
raittiustoimijoita aktivoimaan raittiustoimintaa joko perustamalla uusia raittiusseuroja tai
vaihtoehtoisesti elvyttämällä vanhoja lakkautettuja raittiusseuroja uudelleen toimintaan.
Veljeysseura panosti raittiuspuhujien toimintaan hankkimalla kiertueilleen erityisen ar-
vostettuja ja suosittuja Suomesta tulleita raittiuspuhujia. Raittiuspuhujat onnistuivat rait-
tiustyön elvyttämiseen tähdänneessä toiminnassaan joissain määrin, sillä tutkittavalla
ajanjaksolla sekä elvytettiin vanhoja että perustettiin uusia raittiusseuroja. Amerikansuo-
malainen raittiusliike onnistui saavuttamaan raittiustyön hetkellisen elpymisen 1920-lu-
vun puolivälin tienoilla, jolloin raittiustoimijoiden aktiivisuutta saatiin hienoiseen kas-
vuun.

Muihin raittiustyön kehittämisen teemoihin lukeutui valistuskirjallisuuden levittäminen,
poliittinen vaikuttaminen sekä tiede. Raittiuskansan kalentereissa raittiusaatetta edistä-
vien kirjoitusten perimmäinen tarkoitus oli tuoda esiin alkoholin haittavaikutuksia niin
yksilölle kuin yhteiskunnalle. Veljeysseuran näkökulmasta valistuskirjallisuuden avulla
alkoholin haittavaikutusten levittäminen kansan tietouteen oli helppoa ja tehokasta. Lu-
kijoita kannustettiin myös poliittiseen aktiivisuuteen. Lukijoita kehoitettiin vaikuttamaan
kieltolaki äänestyksiin kirjeiden sekä äänestämisen avulla. Raittiuskansan kalentereissa
kehoitettiin äänien kanavoimiseen kieltolakia kannattaville ehdokkaille puolueesta riippu-
matta, joten äänestyskysymyksessä puoluetta tärkeämpänä tekijänä nähtiin ehdokkaan
raittius. Lisäksi raittiustyötä kehitettiin lisäämällä tieteellistä raittiustyötä, sillä rait-
tiusasian oikeuttaminen tosiasioden pohjalta toi raittiustyölle uskottavuutta.

Amerikansuomalaisuutta on käsitelty laajasti aiemmissa siirtolaisuuteen liittyvissä tutkimuksissa. Tutkimuskentältä kuitenkin puuttuu Raittiuskansan kalentereiden koko historian läpikäynti. Tämä olisi perusteltua, sillä kyseessä on yksi pitkäikäisimmistä amerikansuomalaisista julkaisuista. Tätä kautta voisi tutkia amerikansuomalaisten identiteetin pitkän aikavälin mahdollisia muutoksia. Vaihtoehtoisesti voisi tarkastella amerikansuomalaisen sosialistisen liikkeen ja raittiusliikkeen vastakkainasettelua Veljeysseuran kustantamissa julkaisuissa. Mahdollista olisi myös tarkastella Veljeysseuran ylijäisiä yhteyksiä suomalaiseen raittiusliikkeeseen.

Lähteet ja tutkimuskirjallisuus

I Painamattomat lähteet

Kotimaisten kielten keskuksen verkkosivut.

<https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/amerikansuomalainen>. Luettu 12.05.2022.

Encyclopaedia Britannica.

<https://www.britannica.com/event/Prohibition-United-States-history-1920-1933>. Luettu 16.08.2022.

History.com.

<https://www.history.com/topics/immigration/us-immigration-since-1965>.
Luettu 19.09.2022

II Painetut lähteet

Käsi- ja Sääntökirja 1920. Suomalainen Kansallis-Raittius-Veljeysseura. Duluth, Minnesota.

Raittiuskalenteri 1918. Suomalainen Kansallis-Raittius-Veljeysseura. Ishpeming, Michigan.

Raittiuskansankalenterit 1919. Suomalainen Kansallis-Raittius-Veljeysseura. Ishpeming, Michigan.

Raittiuskansankalenterit 1920. Suomalainen Kansallis-Raittius-Veljeysseura. Ishpeming, Michigan.

Raittiuskansankalenterit 1921. Suomalainen Kansallis-Raittius-Veljeysseura. Hancock, Michigan.

Raittiuskansankalenterit 1922. Suomalainen Kansallis-Raittius-Veljeysseura. Ishpeming, Michigan.

Raittiuskansankalenterit 1923. Suomalainen Kansallis-Raittius-Veljeysseura. Ishpeming, Michigan.

- Raittiuskansankalenterit 1924. Suomalainen Kansallis-Raittius-Veljeysseura. Hancock, Michigan.
- Raittiuskansankalenterit 1925. Suomalainen Kansallis-Raittius-Veljeysseura. Hancock, Michigan.
- Raittiuskansankalenterit 1926. Suomalainen Kansallis-Raittius-Veljeysseura. Hancock, Michigan.
- Raittiuskansankalenterit 1927. Suomalainen Kansallis-Raittius-Veljeysseura. Duluth, Minnesota.
- Raittiuskansankalenterit 1928. Suomalainen Kansallis-Raittius-Veljeysseura. Duluth, Minnesota.
- Raittiuskansankalenterit 1929. Suomalainen Kansallis-Raittius-Veljeysseura. Ishpeming, Michigan.
- Raittiuskansankalenterit 1930. Suomalainen Kansallis-Raittius-Veljeysseura. Ishpeming, Michigan.
- Raittiuskansankalenterit 1931. Suomalainen Kansallis-Raittius-Veljeysseura. Hancock, Michigan.
- Raittiuskansankalenteri 1932. Suomalainen Kansallis-Raittius-Veljeysseura. Baraga, Michigan.
- Raittiuskansankalenteri 1934. Suomalainen Kansallis-Raittius-Veljeysseura. Ely, Minnesota.

III Hakuteokset

- Blocker, Jack S. & Fahey, David M. & Tyrrell Ian R. 2003: *Alcohol and Temperance in Modern History: an international encyclopedia*. Santa Barbara, California.

IV Tutkimuskirjallisuus

- Andersen, Lisa M. F. 2013: *The Politics of Prohibition: American governance and the Prohibition Party, 1869–1933*. New York, Cambridge University Press.
- Holmio, Armas K. E. 2001: *History of the Finns in Michigan*. Kääntänyt Ryytänen, Ellen M. Wayne. State University Press, Detroit.

- Hummasti, Paul George 2014: "Fighting for Temperance Ideas." Teoksessa *Finns in the United States. A History of Settlement, Dissent, and Integration*. Toim. Auvo Kostiainen. East Lansing: Michigan State University Press. 91–106.
- Ilmonen, Salomon 1930: *Amerikan suomalaisten sivistyshistoria. Johtavia aatteita, harrastuksia, yhteispyrintöjä ja tapahtumia siirtokansan keskuudessa*. Edellinen osa. Hancock.
- Ilmonen, Salomon 1931: *Amerikan suomalaisten sivistyshistoria. Johtavia aatteita, harrastuksia, yhteispyrintöjä ja tapahtumia siirtokansan keskuudessa*. Jälkimmäinen osa. Hancock.
- Kaartinen, Aija 2011: *Kansan raittiudeksi ja kotien onneksi. Naisten kieltolakimielipiteet ja toiminta kieltolain puolesta ja sitä vastaan 1919–1932*. Hakapaino Oy, Helsinki.
- Kero, Reino 1997: *Suomalaisina Pohjois-Amerikassa. Siirtolaiselämää Yhdysvalloissa ja Kanadassa*. Siirtolaisinstituutti, Turku.
- Kero, Reino 1996: *Suureen länteen. Siirtolaisuus Suomesta Yhdysvaltoihin ja Kanadaan*. Siirtolaisinstituutti. Turku.
- Kostiainen, Auvo & Pilli, Arja 1983: *Suomen Siirtolaisuuden historia osa 2. Aatteellinen toiminta*. Turun yliopisto, Turku.
- Kostiainen, Auvo & Pilli, Arja & Virtanen, Keijo 1986: *Suomen siirtolaisuuden historia osa 3. Sopeutuminen, kulttuuritoiminta ja paluumuutto*. Painosalama Oy, Turku.
- Kostiainen, Auvo 2014: *Finns in the United States. A History of Settlement, Dissent, and Integration*. Toim. Auvo Kostiainen. East Lansing: Michigan State University Press.
- Oinonen, Railo & Railo, Erkki 2012: *Media historiassa*. Painosalama Oy, Turku.
- Pitkänen, Silja & Sutinen, Ville-Juhani 2014: *Amerikansuomalaisten tarina*. Tammi, Porvoo.
- Pulkkinen, Jonna 2015: *Kieltolaki: Kielletyn viinan historia Suomessa*. Minerva, Helsinki.

- Rantanen, Saijaleena 2017: ”Raittiusliikkeestä haalisosialismiin. Musiikin harrastustoiminnan muotoutuminen amerikansuomalaisissa siirtolaisyhteisöissä Yhdysvalloissa 1900-luvun alussa.” *Musiikki* 3/2017.
- Sulkunen, Irma 1986: *Raittius kansalaisuskontona. Raittiusliike ja järjestäytyminen 1870-luvulta suurlakon jälkeisiin vuosiin*. Gummerus, Helsinki.
- Sääskilahti, Minna 2006: *Vapise, kuningas alkoholi. Alkoholivalistuksen tekstilaji ja sen muuttuminen vuosien 1755 ja 2001 välisenä aikana*. Oulun yliopisto.
- Tommola, Esko 1989: *Uuden maan rakentajat. New Yorkin suomalaisten tarina*. Keuruu.
- Tuomi, Joni & Sarajärvi, Anneli 2018: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi, Helsinki.
- Virtanen, Keijo 2014: ”Finnish Identity in Immigrant Culture.” Teoksessa *Finns in the United States. A History of Settlement, Dissent, and Integration*. Toim. Auvo Kostianen. East Lansing: Michigan State University Press. 173–203.
- Zetterberg, Seppo 2003: *Suomen historian pikkujättiläinen*. WSOY, Porvoo.